‘Iedereen doet het toch?’

Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda

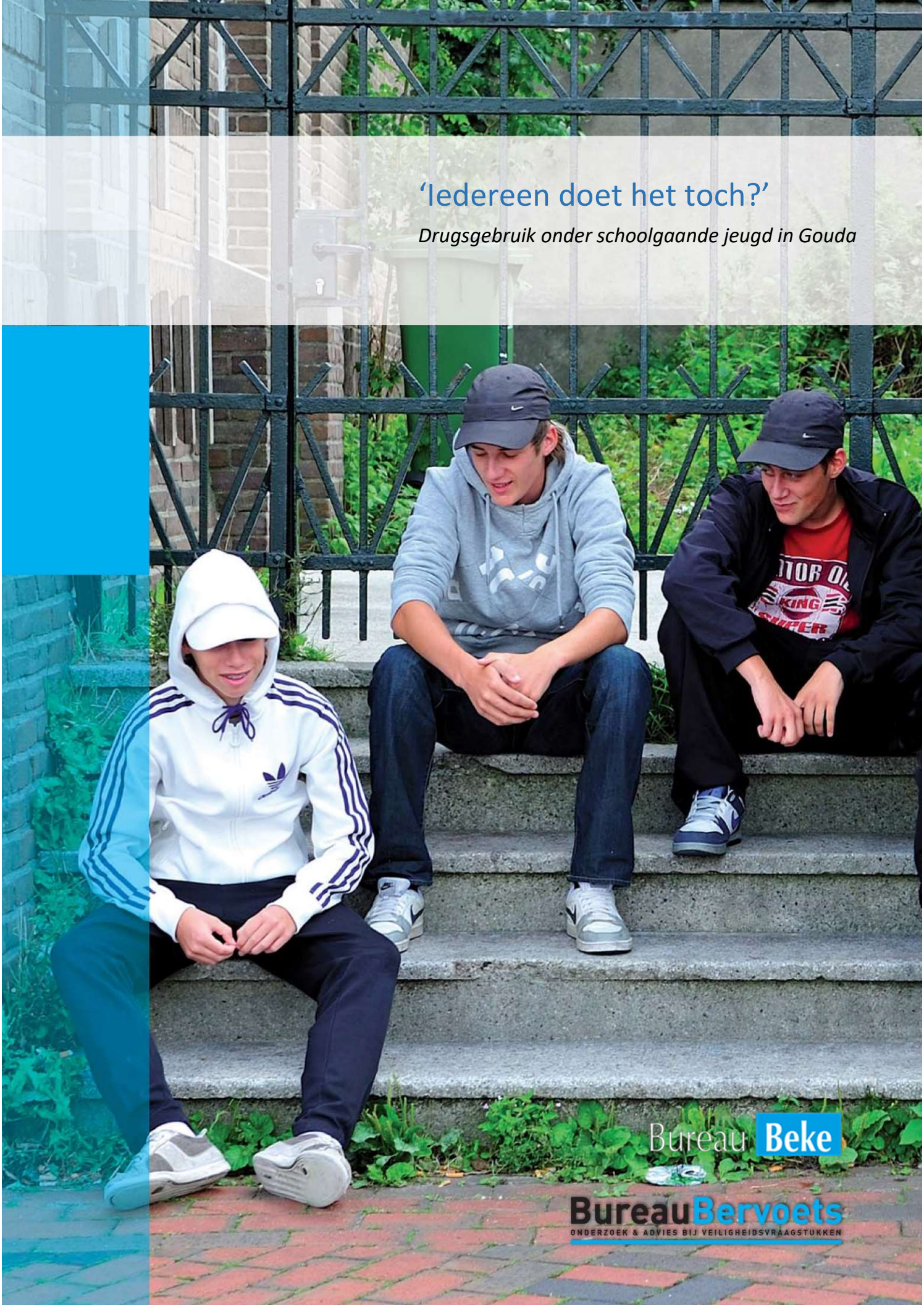

Bureau Beke

BureauBervoets
ONDERZOEK & ADVIES BIJ VEILIGHEIDSVRAAGSTUKKEN

Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda

‘Iedereen doet het toch?’

Bureau Bervoets - Bureau Beke

Eric Bervoets

Kyra van den Akker

Arco Verweij

Anton van Wijk

M.m.v. Janne Landsman en Tessa Kwakernaak

In opdracht van de gemeente Gouda

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderzoek berust bij de auteurs. De inhoud vormt niet per definitie een weergave van het standpunt van de gemeente Gouda.

‘Iedereen doet het toch?’

Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda

© 2021, Bureau Bervoets

ISBN/EAN 978-90-817921-1-0

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 4
1 Inleiding 9
1.1 Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda 9
1.2 Afbakening en uitgangspunten van deze studie 9
1.3 Onderzoeksvragen, methoden, verantwoording en invloed coronacrisis 10
1.4 Wat volgt 12
2. Lokaal drugsgebruik jeugd: open bronnen en cijfers 14
2.1 Inleiding 14
2.2 Enkele kerncijfers vooraf 14
2.3 Patronen uit open bronnen: nieuwsberichten, rapporten en websites 15
2.4 Lokaal en landelijk onderzoek: GGD en Trimbos Instituut 16
2.5 Gevolgen coronapandemie voor drugsgebruik 19
2.6 Deelconclusie 20
3 Jongeren aan het woord: vragenlijst en interviews 22
3.1 Inleiding 22
3.2 Profiel drugsgebruik en drugsgebruikers 22
3.3 Hoe komen jongeren aan hun drugs? 28
3.4 Normen jongeren over drugsgebruik 30
3.5 Wat is er volgens jongeren aan te doen? 31
3.6 Bijvangst over dealers 31
3.7 Deelconclusie 34
4 Professionals aan het woord: verschuivingen en zorgen 36
4.1 Dit hoofdstuk: diverse oogpunten 36
4.2 Profiel drugsgebruik en drugsgebruikers 36
4.3 Hoe komen jongeren aan hun drugs? 38
4.4 Toen en nu: waargenomen trends 38
4.5 Bijvangst: over dealers 39
4.6 Wat is er aan te doen volgens professionals? 39
4.7 Deelconclusie 40
5 Beschouwing, conclusies en aanbevelingen op maat 42
5.1 Inleiding 42
5.2 De eerste twee onderzoeksvragen beantwoord (conclusies) 42
5.3 Beschouwing: de conclusies in perspectief 45
5.4 Aanbevelingen (antwoord op derde onderzoeksvraag) 46
Bijlagen 49

Bestuurlijke samenvatting

De gemeente Gouda heeft Bureau Bervoets en Bureau Beke verzocht om een onderzoek uit te voeren naar het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren in Gouda. [1] Deze behoefte aan onderzoek komt voort uit de in 2019 vastgestelde Kadernota Integraal veiligheidsbeleid van de gemeente Gouda, waarin is toegezegd deze thematiek nader te onderzoeken. Beide bureaus leverden enkele jaren terug het onderzoek Van Alle Markten Thuis (2015) op. Dat betrof een systematische analyse van de aanbodzijde van de Goudse drugsmarkt. In dit onderzoek ligt de nadruk op de vraagkant van de drugsmarkt. In een separaat onderzoeksrapport wordt ingegaan op de aanbodzijde.

In dit onderzoek wilden we een vergelijking mogelijk maken tussen diverse typen bronnen: interviews met jongeren en professionals, secundaire analyse van statistiek, open bronnen, vragenlijstonderzoek en literatuur. Wegens COVID-19 hebben we de uitvoering van het onderzoek op enkele punten moeten aanpassen. Met name daar waar het onderzoek aanvankelijk was gericht op face-to-face en observaties. Maar uiteindelijk hadden we alsnog een stevige basis om onze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Hierna presenteren we de conclusies en een set aanbevelingen.

1. Wat zijn de omvang en aard van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd in Gouda?
a. Wat is de (geschatte) omvang van het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren? Welke ontwikkelingen zijn er?
b. Wat is het profiel van de jonge drugsgebruikers en van het drugsgebruik?
c. Welke aankoopstrategieën hanteren jongeren?

De omvang: te hoog ingeschat

In dit onderzoek analyseerden we zowel openbare bronnen (nieuwsberichten, websites, documentatie) als statistiek om een goede schatting te doen van de omvang van het lokale drugsgebruik door schoolgaande jongeren in Gouda. Ook de interviews en de vragenlijst boden aanknopingspunten. Daarbij valt direct een aantal zaken op.

Allereerst is voor het beeld dat *professionals* hebben niet altijd bewijs op basis van onze onderzoeksbronnen. Zij hebben het idee dat de omvang van het drugsgebruik sterk is toegenomen en dat het gebruik ook steeds jonger begint. Zij spreken daarover hun zorg uit. Zowel hard- als softdrugs zouden vaker door de schoolgaande jeugd worden gebruikt. Dit algemene beeld over de toename en de omvang contrasteert met bevindingen over een (landelijke en lokale) daling van het drugsgebruik en een procentueel zeer beperkt deel van de schoolgaande jeugd dat (zowel landelijk als lokaal) drugs gebruikt. Ook hebben we geen bewijs voor de verjonging van het drugsgebruik. Het wordt althans niet gerapporteerd door jongeren zelf. Wel strookt het beeld van de professionals met de bevinding in het rapport dat de gebruikende jeugd (veel meer) softdrugs gebruikt dan harddrugs.

[1] Daarbij gaat het om schoolgaande jeugd op het middelbaar onderwijs (12 t/m 18) en middelbaar beroepsonderwijs (16 t/m20 jaar).

Ook het beeld *van jongeren* dat drugsgebruik wijdverspreid is (dat aansluit bij het algemene beeld van de professionals) verhoudt zicht niet goed tot de lage zelfrapportage van drugsgebruik in de vragenlijst: 15 procent geeft aan dat zij soms drugs gebruiken en 7 procent (heel) vaak. En ook de percentages in het lokale, representatieve GGD-onderzoek laten niet de conclusie toe dat het drugsgebruik wijd verspreid is, in de zin van hoge percentages gebruikers.

Verder is het beeld op basis van de interviews: gebruikende jongeren gebruiken veel meer softdrugs dan harddrugs; en jongeren drinken meer alcohol dan dat ze drugs gebruiken. Dit beeld wordt bevestigd door de bestudeerde statistiek en het vragenlijstonderzoek. We kunnen op basis van onze gegevens een voorzichtige schatting doen van het aantal drugs gebruikende scholieren in Gouda. Uit onze berekening zou blijken dat per oktober 2019 er 211 scholieren recent softdrugs hebben gebruikt en zouden er 18 harddrugsgebruikers zijn. Op eenzelfde manier kan ook het ooit-gebruik worden geschat. Dat komt dan op 404 (4,4 procent) voor softdrugs en 55 (0,6 procent) voor harddrugs. Doen we dezelfde berekening voor lachgasgebruik, dan zouden er per oktober van dat jaar 358 scholieren zijn (3,9 procent) die ooit lachgas hebben gebruikt en 92 (1,0 procent) die recent nog lachgas hebben gebruikt.

Professionals hebben over het geheel genomen niet het idee dat het jeugdig drugsgebruik in Gouda afwijkt van elders. Op basis van Van Alle Markten Thuis (2015) weten we wel dat er een levendige drugsmarkt is die zich echter vooral richt op bovenlokale handel. Professionals hebben ook dat beeld. Maar dat is onvoldoende reden om aan te nemen dat het gebruik in Gouda wezenlijk afwijkt van elders. Sterker: uit de GGD-onderzoeken blijkt dat Gouda voor wat gebruikerspercentages betreft nauwelijks afwijkt van de regionale percentages. Het percentage softdrugsgebruikers is in 2019 zelfs lager dan regionaal.

De daling van het drugsgebruik wordt landelijk wel in verband gebracht met de – eveneens – daling van jeugdcriminaliteit (Berghuis en De Waard, 2017). Beide dalingen zouden mede het resultaat zijn van een veranderde levensstijl bij jongeren, die meer online zouden zijn en zich minder uit in (vervelende) jeugdgroepen op straat. Bovendien wordt cannabisgebruik en harddrugsgebruik wel gezien als onderdeel van een algemeen deviante levensstijl. De kans dat een jeugdcrimineel (ook) drugs gebruikt en ander risicogedrag vertoont is groot.

De aard: het profiel van de jonge drugsgebruikers en van het drugsgebruik

Als er drugs wordt gebruikt door jongeren is dat vooral hasj of wiet. Ook wordt er lachgas gebruikt. Echter, het beeld dat door veel schoolgaande jongeren in Gouda softdrugs en lachgas wordt gebruikt moet worden genuanceerd. Wanneer we inzoomen op harddrugs dan lijken naast ecstasy vooral ketamine en cocaïne populair. De voornaamste redenen die jongeren in het vragenlijstonderzoek noemen voor drugsgebruik is dat het ontspant en dat ze graag de grenzen op zoeken (experimenteren).

Op basis van ons materiaal komen we tot een aantal categorieën gebruikers: een meerderheid van recreatieve gebruikers die met name in (vrienden)groepen gebruikt, met daarnaast de problematische gebruikers die veel en vaak gebruiken (vaak ook als zelfmedicatie wegens psychosociale problematiek) en de experimenteerders (jongeren die af en toe drugs uitproberen). Deze categorieën kunnen uiteraard overlappen. Er wordt veel drugs gebruikt door jongeren die het thuis niet gemakkelijk hebben of die moeite hebben met de hoge eisen die de samenleving aan hen stelt. In dat verband signaleren we dat ruim een op de vijf leerlingen in Gouda aangeeft te kampen met somberheid (depressieve klachten). Merkwaardig is overigens dat jongeren vooral denken aan de mannelijke sekse bij drugsgebruik. In de vragenlijst nemen we immers geen significante

verschillen waar tussen jongens en meisjes. Uit de interviews met professionals en jongeren komt het seksverschil ook niet zozeer naar voren.

Aankoopstrategieën: veel social media

Professionals hebben terecht het beeld dat jongeren vandaag de dag heel erg gemakkelijk aan hun drugs kunnen komen. Dealercircuits zijn tegenwoordig met social media minder gesloten. Snapchat-accounts worden gepromoot onder de jongeren zodat in drugs geïnteresseerden er vanzelf op terecht komen. Ook Instagram en Whatsapp worden vaak gebruikt om drugs aan de man te brengen. De jongeren geven aan dat zij hun drugs vooral bemachtigen in uitgaansgelegenheden (althans de meerderjarigen) en via vrienden. De centrale boodschap van de geïnterviewde jeugd is: drugs is alom tegenwoordig en zonder veel moeite verkrijgbaar. Wat ook gebeurt is dat zij bezoekers van de coffeeshop vragen om voor hen ook drugs te kopen. Een enkeling zegt dat een coffeeshop niet vaak naar de leeftijd van de jongeren vraagt en daarom kunnen ze het daar ook veelal zelf kopen. Ook wordt er volgens jongeren veel gedeald rond het treinstation, de bibliotheek en in de buurt van shishalounges. En zijn er avondwinkels waar drugs wordt verkocht. Verder geven jongeren aan dat vaak in de nabijheid van school (niet op het schoolplein zelf) genoeg mogelijkheden zijn om via (straat)dealers aan drugs te komen.

Extra: gevolgen van coronapandemie voor (jeugdig) drugsgebruik

Gezien de actualiteit ontkomen we er niet aan om in de open bronnen ook te zoeken naar een verkennend antwoord op de vraag of de coronapandemie – een al dan niet tijdelijke - verandering heeft gebracht in het drugsgebruik bij scholieren. Hoewel dat thema geen onderdeel uitmaakte van de set onderzoeksvragen, hebben we een eerste aanzet gedaan om deze vraag, niet uitputtend, te beantwoorden in dit onderzoek. De hoofbevinding is dat we op grond van deze schaarse bronnen voorzichten dienen zijn met een al te snelle conclusie. Over deze thematiek kan geen eensluidend antwoord worden geformuleerd op deze vraag en al helemaal niet rond de Goudse situatie. Daarbij speelde een rol dat deze bronnen niet altijd specifiek scholieren betroffen. Soms ging het om jongvolwassenen. De geraadpleegde landelijke bronnen wijzen vervolgens uit dat sommige jeugdigen en jongvolwassenen in Nederland meer en andere juist minder zijn gaan gebruiken als gevolg van de coronapandemie. Het meergebruik zou nagenoeg even groot zijn als het mindergebruik.

2. Wat zijn volgens professionals en jongeren zelf normen en waarden die de schoolgaande jeugdigen in Gouda hanteren tegenover drugsgebruik en: welke veranderingen hebben zich daarin sinds 2015 (oude onderzoek) voorgedaan?

Veranderde normen: nuchterheid en onverschilligheid domineren

De houding van schoolgaande jeugd tegenover drugsgebruik is divers, maar nuchterheid voert de boventoon. Of beter: aan onverschilligheid grenzende tolerantie. De uitspraak dat ‘iedereen het zelf moet weten’ of er drugs wordt gebruikt, horen we bij bijna elke geïnterviewde jongere. Als de niet-gebruiker er maar geen last van heeft. Hoofdlijn is ook dat als jongeren drugs gebruiken als ‘medicijn’ om rustig te worden of hun problemen te vergeten, zij er wel begrip voor lijken te hebben. Dit sluit goed aan bij een landelijk gesignaleerde mentaliteitsverandering. Er is een hoge tolerantie ten opzichte van drugs en drugsgebruik, en de gevaren voor de gezondheid en de maatschappij worden onderschat. Al met al lijkt drugsgebruik (ook voor niet-gebruikende jongeren) normaler te worden,

terwijl het vroeger in de tienertijd van hun ouders volgens jongeren misschien wat uitzonderlijker was. De tolerantie houdt op als jongeren worden geconfronteerd met beelden en verhalen over 'zombiedrugs' zoals Flakka en Spice. Daarvoor zijn ze bang en die wijzen ze resoluut af.
Tot slot is een enkeling fel anti-drugs. Die houding koppelen jongeren soms aan hun geloof (we spraken islamitische jongeren en ook een enkele gereformeerde jongere) of slechte ervaringen uit het verleden met dealende foute vriendjes of eigen drugsgebruik. Ook de rol van ouders wordt genoemd in interviews. Die zijn soms fel tegen (soms vanwege het geloof) of ze zitten er wat 'losser' in. In een enkel geval wordt drugsgebruik door de ouders zelfs aangemoedigd. Maar dat zijn echt uitzonderingen op het algemene patroon.

Kortom: conform landelijke trends, maar wel degelijk een probleem

Op grond van de bevindingen en conclusies mag bepaald *niet* de indruk ontstaan dat het drugsgebruik in Gouda alleszins meevalt en er geen problemen zijn. Belangrijk is om - in reflectieve zin - op te merken dat ook wij als onderzoekers verbaasd waren over de uitkomsten. De overschatting van het drugsgebruik (ook door ons) heeft zeer waarschijnlijk te maken met het gegeven dat het drugsgebruik door jongeren op specifieke locaties (enkelen zijn genoemd in dit rapport) problematisch is en opvalt bij professionals en jongeren. En er af en toe ook incidenten zijn die maken dat drugsgebruik – terecht – de aandacht en zorg heeft van de professionals.

Gouda volgt de landelijke trends, waardoor er geen reden is om aan te nemen dat er een opvallend (groot of toegenomen) drugsgebruik is in deze stad *onder scholieren*. Want op grond van landelijk cijfermateriaal mag er wel vanuit worden gegaan dat het probleem van frequent drugsgebruik ook in Gouda vooral speelt bij jongvolwassenen (met name twintigers) en een categorie oudere (veel)gebruikers. Ook laten dalende en betrekkelijk lage gebruikerspercentages onverlet dat er af en toe ernstige drugsincidenten met jongeren zijn die bijvoorbeeld leiden tot een ziekenhuisopname (denk aan psychoses of overdosering).

En zoals elders in Nederland is er in Gouda een zorgelijke trend waarneembaar van normalisatie van drugsgebruik onder de jeugd. Ook jongeren die zelf geen drugs gebruiken staan in principe niet of nauwelijks afwijzend tegenover drugsgebruik. Dat biedt kansen voor drugshandel en ondermijnende criminaliteit blijft ermee in stand. Nog los van de kwalijke effecten van drugsgebruik op de volksgezondheid. Verder speelt ook het probleem van de gemakkelijke toegang tot de drugsmark, bijvoorbeeld via sociale media. Het is met de opkomst van drugsaanbod op Instagram en Snapchat voor scholieren veel eenvoudiger geworden om aan drugs te komen dan enkele jaren terug.

Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn samen een mix van handhaving, hulpverlening, denormalisatie, preventieve strategieën.

Handhaving

1. We stellen voor dat gemeente, politie en scholen de handen ineen slaan om de pakkans te vergroten en de gelegenheid te verminderen van dealen rondom school. Bijvoorbeeld door (op bepaalde tijdstippen) afsluiten van parkeerplekken en op tijdstippen die ertoe doen toezicht te houden, te handhaven en het dealen onmogelijk te maken.
2. Deze publiek-private strategie ook elders toepassen, op locaties waar leerlingen veel zijn, zoals de Chocoladefabriek en de omgeving. Op dat soort locaties is het van belang om ook

weer te kijken naar tijdstippen die ertoe doen om dan bijvoorbeeld met extra verlichting of camera's dealers af te schrikken.

3. De politie zou met digitale surveillance het drugsdealen via social media kunnen aanpakken en tegengaan.
4. De gemeente laat coffeeshops op basis van hun vergunning checken of medewerkers zich bij de verkoop wel aan de leeftijdsgrens houden, bijvoorbeeld al met controle aan de deur. Dat kan met lokpubers zoals in de horeca met het schenken van alcohol aan minderjarigen.
5. Nader onderzoek door politie en gemeente naar het (kennelijk) verkopen van drugs door sommige avondwinkels.
6. Op dit moment is het erg ingewikkeld om een goed actueel overzicht te maken van drugsincidenten/drugsoverlast op basis van politieregistraties. Waarbij die overlast en incidenten worden gezien als één van de indicatoren van drugsgebruik en drugshandel. Een hotspotkaartje en trendgegevens helpen gemeente en politie om heel gericht na te gaan waar en wanneer inzet nodig is. Concreet denken we aan een aparte Projectcode in politiesysteem BVH of gemeentelijke handhaving.

Preventie, bewustwording en denormalisatie

7. Frontlijnwerkers zoals politie, jongerenwerk, jeugdbeschermers, sociale wijkteams en sportbuurtwerkers houden zicht op trends in drugsgebruik. Zo kan in een vroeg stadium bijvoorbeeld het gebruik van zeer gevaarlijke drugs als cristal meth of spice worden waargenomen.
8. We stellen stadsgesprekken voor met jongeren over drugsgebruik, naast een voor wat betreft vorm aangepaste voorlichting op scholen. In al deze gesprekken wordt nu echt het gesprek aangegaan, in plaats van al te normatief alleen voor te lichten ('te zenden'). Probeer jongeren als politie, gemeente en zorg in beeld te houden via social media. Een deel van de stadsgesprekken kan daar op plaatsvinden.
9. Met onder andere de stadsgesprekken ook jongeren en hun ouders ervan bewust maken dat jongeren met hun drugsgebruik misdaad in stand houden. En voorlichting over de onderwereld achter drugsgebruik. De kans is klein dat jongeren door hebben dat er echt doden vallen ten gevolge van zowel drugsgebruik als drugshandel.
10. Aandacht voor somberheid, depressie en de als erg hoog ervaren verwachtingen vanuit de samenleving jegens jongeren. Als onderdeel van de stadsgesprekken tevens aandacht voor het thema depressie en psychiatrische ziektebeelden. Hulpverleners, wijkagenten en jongerenwerkers zijn extra alert op signalen en verwijzen tijdig door naar de verslavingszorg. Daartoe training van professionals om signalen tijdig te herkennen.
11. In het verlengde daarvan drugsbezit niet slechts zien als strafbaar feit, maar ook als sociaal probleem.
12. Deze studie beperkte zich tot drugsgebruik. Echter is het goed te verdedigen om bij preventiebeleid het overmatige alcoholgebruik dat de GGD in Gouda signaleert niet los daarvan te zien. Ouders staan soms (erg) tolerant tegenover alcoholgebruik en de ervaring leert volgens de GGD dat problematisch alcoholgebruik ook geregeld een voorloper is op het gebruik van andere genotsmiddelen en/of drugs. Aan softdrugsgebruik gaat meestal roken vooraf en dat gaat bij sommige jongeren over in blowen. Jongeren die niet roken zullen minder snel gaan blowen.

1 Inleiding

1.1 Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda

De gemeente Gouda heeft Bureau Bervoets en Bureau Beke verzocht om een onderzoek uit te voeren naar het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren. Deze behoefte aan onderzoek komt voort uit de in 2019 vastgestelde Kadernota Integraal veiligheidsbeleid van de gemeente Gouda, waarin is toegezegd deze thematiek nader te onderzoeken. Beide bureaus leverden enkele jaren terug het onderzoek Van Alle Markten Thuis (2015) op. Dat betrof een systematische analyse van de aanbodzijde van de Goudse drugsmarkt. De titel was ontleend aan het gegeven dat in deze drugsnetwerken vaak meer dan een enkele soort drugs werd verhandeld en dat de netwerksubjecten zich ook toelegden op andere misdrijven, zoals geweld en woninginbraken. [2] Uit het onderzoek kwam verder naar voor dat een aantal tamelijk duurzame drugsnetwerken actief was in Gouda, die soms weer relaties hadden met bredere, bovenlokale en soms zelfs internationale netwerken. De netwerken rekruteerden jongeren die vervolgens als een soort 'zzp'er' klussen verrichtten voor (veelal) meer dan één enkel netwerk. We constateerden verder overlap tussen de destijds aanwezige lokale drugssubjecten met de Top60 van jeugdige en jongvolwassen criminelen.

In dat onderzoek werd echter – wegens de vraagstelling - niet of nauwelijks ingegaan op de vraagkant van de drugsmarkt, dus het drugsgebruik. Deze keer bekijken we zowel de vraag als de aanbodkant van de drugsmarkt. In een apart onderzoek analyseren we de lokale aanbodkant van de lokale drugsmarkt. Daarin worden tevens vergelijkingen gemaakt tussen het 'oude' onderzoek en de huidige stand van zaken. In voorliggende rapportage gaat het om de vraagkant, het drugsgebruik door schoolgaande jeugd.

1.2 Afbakening en uitgangspunten van deze studie

Voor deze studie hebben we enkele uitgangspunten gehanteerd en onze centrale begrippen afgebakend met (werk)definities. Het voornaamste uitgangspunt is dat het onderzoek betreft waarin drugsgebruik onder in Gouda schoolgaande jongeren en opvattingen over dat gebruik in beeld worden gebracht, met als doelstelling erachter te komen waar aangrijpingspunten zijn voor criminaliteitsbeleid en (zeker ook preventieve) interventies. Het gaat er daarbij nadrukkelijk niet om de aanpak van drugsgebruik in Gouda te evalueren, hoewel we zullen zien dat respondenten desondanks in interviews ook opmerkingen maakten over de aanpak. We richten ons op een fenomeenonderzoek, dat praktisch toepasbare adviezen moet opleveren voor de aanpak. Met jongeren bedoelen we schoolgaande jeugd op het middelbaar onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Nadrukkelijk geven we aan dat de onderzoeksgroep niet noodzakelijkerwijze Goudse jeugd betreft. *De jongeren in dit onderzoek gaan naar school in Gouda en hoeven daar dus niet te wonen.*

Het onderzoek richt zich zowel op (typen) jeugdige gebruikers als (soort) drugsgebruik. Gebruik vatten we daarbij breed op als alle recent en ooit-gebruik[3] van soft- en harddrugs door een jongere,

[2] Drugsmarkt definiëren wij in dit rapport als: het geheel van personen (en hun onderlinge netwerken) dat de (lokale) vraag en aanbod van de verdovende middelenmarkt vormt. Met verdovende middelen bedoelen we zowel harddrugs als softdrugs.

[3] Dat is een antwoord op de vraag of en wat zij eerder hebben gebruikt.

inclusief de aankoopstrategieën: de manieren waarop jongeren aan hun drugs komen.[4] Bij de interviews vroegen we ook door naar problematisch drugsgebruik. Van problematisch gebruik wordt in de verslavingszorg gesproken wanneer een jongere veelvuldig en langdurig alcohol of drugs gebruikt ondanks de problemen die dat veroorzaakt. Dit kunnen problemen zijn met het nakomen van verplichtingen op school, op het werk of thuis of herhaaldelijk in aanraking komen met justitie. Het drugsgebruik staat daarbij het dagelijks functioneren in de weg.

We richten ons verder niet alleen op het feitelijk (eigen) drugsgebruik van jongeren. We hebben ook vragen gesteld over de opvattingen over drugsgebruik onder schoolgaande jongeren en of die de afgelopen jaren veranderd zijn (zie bijlage 4 met topiclijst). Ook stelden we jongeren vragen over wat zij waarnamen in hun eigen omgeving (bijvoorbeeld op school en in de vriendengroep) met betrekking tot drugsgebruik, ongeacht of zij zelf drugs gebruiken. Dat maakte dat ook jongeren die zelf niet gebruiken nog altijd doelgroep waren van het onderzoek.

Verder beperkten we ons onderzoek tot drugs die op de Opiumlijst staan. Wel bekeken we lachgas, vanwege de actualiteit. Gebruik van (illegale) medicijnen als drugs vielen buiten de scope van dit onderzoek.

In het onderzoek hebben we statistische informatie ('cijfers') en informatie uit open bronnen gecombineerd met uitspraken van ingevoerde professionals en jongeren zelf. Uitspraken zijn daarbij zorgvuldig gewogen door na te gaan wat feiten zijn en wat gedeelde beelden en opvattingen bij het merendeel van de respondenten. We vroegen ons steeds af of er andere bronnen waren die een bepaalde waarneming konden bevestigen.

De dataverzameling voor dit onderzoek vond grotendeels plaats in de eerste helft van 2020. In december 2021 werd op verzoek van de gemeente nog een korte paragraaf toegevoegd rondom de effecten van de coronapandemie op het (jeugdig) drugsgebruik. Zie ook de volgende paragraaf.

1.3 Onderzoeksvragen, methoden, verantwoording en invloed coronacrisis

In het onderzoek stonden de volgende vragen centraal:

1. Wat zijn de omvang en aard van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd in Gouda?
   a. Wat is de (geschatte) omvang van het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren[5]? Welke ontwikkelingen zijn er?
   b. Wat is het profiel van de jonge drugsgebruikers en van het drugsgebruik?
   c. Welke aankoopstrategieën hanteren jongeren?
2. Wat zijn volgens professionals en jongeren zelf normen en waarden die de schoolgaande jeugdigen in Gouda hanteren tegenover drugsgebruik en: welke veranderingen hebben zich daarin sinds 2015 (oude onderzoek) voorgedaan?
3. Welke concrete aangrijpingspunten, adviezen en aanbevelingen levert de beantwoording van voorgaande vragen op voor de lokale ketenpartners, passend bij hun rollen en verantwoordelijkheden?

[4] Bij de aankoopstrategieën raakt dit onderzoek het parallelle onderzoek naar de aanbodzijde van de drugsmarkt. Immers; bij aankoopstrategieën wordt ook informatie gegeven over (soorten) dealers en runners.
[5] Daarbij gaat het om schoolgaande jeugd op het middelbaar onderwijs (12 t/m 18) en middelbaar beroepsonderwijs (16 t/m20 jaar).

Methoden zoals beoogd en gerealiseerd

Zoals aangegeven bij de uitgangspunten in paragraaf 1.2 wilden we in de onderzoeksopzet vergelijking mogelijk maken tussen diverse typen bronnen. We wilden oorspronkelijk tien interviews met een diversiteit aan ingevoerde professionals, veldwerk onder jongeren met observaties en straatinterviews en een (beperkt) vragenlijstonderzoek (N=200) dat tot indicatieve uitspraken moest leiden.[6] Aangevuld met een secundaire analyse van beschikbare statistiek en open bronnen (o.a. nieuwsberichten) moest dat leiden tot het met voldoende diepte kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen.

We hebben tot 12 maart j.l. (toen de coronamaatregelen door het kabinet van kracht werden gemaakt) dit onderzoek kunnen uitvoeren zoals beoogd: veel face-to-face en op locatie. Er werden jongeren geïnterviewd en geënquêteerd in een bibliotheek, op school en elders op locatie. Ook interviews met professionals vonden face-to-face plaats. De deskresearch (statistiek en open bronnen) vond plaats op basis van specifieke zoektermen[7] en kende verder geen hinder wegens corona. Vanuit de zoekmachine google, de database van de bibliotheek van Hogeschool Inholland en de database LexisNexis (kortweg: een krantenbank) werd een bestand opgebouwd van geschreven beleidsdocumentatie, rapporten, overige relevante (grijze) literatuur en mediaberichten ten aanzien van drugshandel en -gebruik onder jongeren in de gemeente Gouda.

Toen de coronamaatregelen in werking traden, hebben we direct overlegd met de opdrachtgever over door ons voorgestelde aanpassingen wegens de coronamaatregelen. Uiteindelijk werd besloten om de interviewreeks met professionals telefonisch te vervolgen en werden ook (geslaagde) pogingen gedaan om jongeren (zowel gebruikend als zelf niet gebruikend) per telefoon te interviewen. Daarbij hebben de gemeente, politie, JPT en Jeugdbescherming ons met succes geholpen aan contactgegevens van jongeren die we (met hun goedvinden) mochten interviewen. In totaal werden 19 interviews gehouden met in totaal 32 professionals (soms betrof het immers een klein groepsinterview). We interviewden personen van gemeente (o.a. leerplicht, handhaving), politie, jongerenwerk, maar ook bijvoorbeeld verslavingszorg, jeugdbescherming, jeugdzorg (overig) als een aantal onderwijsprofessionals. Denk aan schoolleiders, docenten en zorgcoördinator (zie de bijlage 2 voor een overzicht).

Verder werden in totaal 20 schoolgaande jongeren individueel geïnterviewd, waarvan er vijf zelf zeiden drugs te gebruiken en een zelfs bleek te dealen. Het merendeel van deze 20 gesprekken was telefonisch (drie waren face-to-face). Daarnaast vond op een van de scholen nog een groepsinterview plaats met 9 jongeren waarvan op voorhand duidelijk was dat zij veel wisten over drugsgebruik, dealen en daar soms zelfs ook actief in waren.

Wel hebben we in overleg met de opdrachtgever besloten om het onderwijs in de coronatijd niet 'lastig te vallen' met het laten invullen van de vragenlijst door leerlingen en studenten. Van het onderwijsveld zelf kregen we immers signalen door dat zij in deze periode ('intelligente lockdown') al meer dan genoeg werk hadden om onderwijs te verzorgen aan jongeren. Een vragenlijst had minder prioriteit en werd gezien als teveel van het goede en op dat moment slecht realiseerbaar. Dat hield in dat de steekproef van minimaal N=200 respondenten uiteindelijk niet werd gehaald. Wel hebben we

[6] Op voorhand sloten we het realiseren van een representatieve steekproef uit wegens de verhoudingsgewijs hoge kosten die daarmee gemoeid zouden zijn en omdat er reeds andere bronnen in het onderzoek worden gecombineerd.

[7] Er werd gezocht op (combinaties) van o.a. de zoektermen 'drugs', 'drugsgebruik', 'jongeren', 'scholen' en 'Gouda'. Daarnaast met aanvullende termen als 'drugskoerier' en 'dealen'.

jongeren die we telefonisch interviewden gevraagd om ook de vragenlijst in te vullen. Dat zorgde voor de druppelsgewijze aanvulling van de gerealiseerde steekproef van nog voor de coronaperiode tot N= 144). Daarvoor geldt nog meer dan bij de oorspronkelijk beoogde steekproef dat slechts indicatieve uitspraken mogelijk zijn.

Met het vragenlijstonderzoek werden uiteindelijk 50 jongeren bereikt die zelf ervaring hadden met drugsgebruik, waarbij het gebruik weliswaar varieert van 'zelden' tot 'heel vaak' (zie verder paragraaf 3.2). Hoewel sprake kan zijn van onderrapportage was onze enquête anoniem, wat mogelijk de doorslag gaf om eerlijk te zijn over drugsgebruik. Dat haalt jongeren mogelijk over de streep om eerlijk te zijn over drugsgebruik. Het relatieve lage aantal zelf gebruikende jongeren dat met de interviews werd bereikt (5) heeft mogelijk twee redenen. De eerste is dat drugsgebruik schaamte oproept onder jongeren en de kans is groot dat we ook jongeren hebben geïnterviewd of geënquêteerd die wel gebruikten of hebben gebruikt en dat niet wilden delen met de onderzoekers. Wij zijn zelf niet overtuigd van deze reden, omdat we (zullen) zien dat jongeren in interviews tamelijk openlijk vertelden over drugsgebruik. De tweede reden weegt volgens ons zwaarder: de angst van zelf gebruikende jongeren om informatie over dealers en runners prijs te geven. Zij hadden geen zin in represailles (die volgens de politie en andere professionals realistisch waren) en kozen er voor niet over eigen gebruik te praten, eigen gebruik te ontkennen of helemaal niet deel te willen nemen aan het onderzoek.

Corona en drugsgebruik scholieren We hechten eraan om op deze plek te benadrukken dat de (al dan niet tijdelijke) gevolgen van de coronapandemie op jeugdig drugsgebruik geen deel uitmaakten van de onderzoeksvragen. Het onderzoek richtte zich op trendmatige ontwikkelingen van afgelopen jaren en niet specifiek op 2020. Desondanks hebben we in volgend hoofdstuk getracht op basis van enkele eerste open bronnen te verkennen wat de invloed is geweest.

Dankwoord
Tijdens het veldwerk zijn wij erg goed op weg geholpen door de GGD Hollands Midden, die kritisch, gericht, meelas en ons voorzag van de cijfers over jeugdig drugsgebruik. Ook Laura Nijkamp van het Trimbos Instituut en Jaap de Waard van het Ministerie van Justitie en Veiligheid willen wij danken voor het gericht meelezen om ons te behoeden voor feitelijke onjuistheden en het in perspectief kunnen plaatsen van het onderzoeksmateriaal. Gemeente Gouda, JPT, de scholen, Politie Gouda danken wij ook voor het vertrouwen en het praktisch meedenken met het mee werven van te interviewen jeugd. Zo maakte een van de docenten het mogelijk dat (vlak voor de coronaperiode) nog een groepsinterview kon plaatsvinden met een klas. Wij zijn haar zeer erkentelijk voor haar enthousiasme en medewerking aan dit onderzoek. Verder gaat onze dank uit naar alle professionals, jongeren en iedereen die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen aan dit onderzoeksproject. Zeker in deze speciale (corona)tijd.

1.4 Wat volgt

We gaan hierna eerst in op indicaties voor de aard en omvang van het lokale drugsgebruik door de schoolgaande jeugd in Gouda. Daarbij kijken we naar beschikbare cijfers en patronen uit zogeheten open bronnen (nieuwsberichten, rapporten en websites). In hoofdstuk drie laten we vervolgens de jongeren zelf aan het woord op basis van (groeps)interviews en een indicatieve vragenlijst. Daarna gaan we in op wat professionals weten te vertellen over (en vinden van) het jeugdige drugsgebruik. In het slothoofdstuk blikken we terug op het onderzoek, beantwoorden we de onderzoeksvragen,

plaatsen we de bevindingen in perspectief (met een beschouwing) en presenteren we een basisadvies en set aanbevelingen waarmee de gemeente en haar netwerkpartners verder kunnen met een aanpak rondom jeugdig drugsgebruik.

2. Lokaal drugsgebruik jeugd: open bronnen en cijfers

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bekijken we open bronnen en statistiek die ons informatie bieden over het lokale drugsgebruik en trends daarin. Met open bronnen doelen we op nieuwsberichten, rapporten en websites. Eerst gaan we gericht in op enkele relevante kerncijfers over de gemeente Gouda. Doel van dit hoofdstuk is vooral om onze gegevens uit interviews en het vragenlijstonderzoek in de hoofdstukken hierna in perspectief te kunnen plaatsen. Dit hoofdstuk levert immers achtergrondgegevens op en (soms cijfermatige) gegevens waarmee uitspraken in interviews en vragenlijst kunnen worden vergeleken.

2.2 Enkele kerncijfers vooraf

Op 1 januari 2020 had Gouda 73.443 inwoners. Daarmee is het voor Nederlandse begrippen een middelgrote stad, in het Groene Hart van de Randstad.[8] De bevolking is gegroeid, mede wegens de stadsuitbreiding Westergouwe. Het gemiddelde jaarinkomen in 2020 is in Gouda €26.000, wat beduidend lager is dan het gemiddelde jaarinkomen in Nederland. Dat is op dat moment €36.500. In 2019 heeft 16,8 procent van de bevolking een niet-westerse achtergrond. Daarbij gaat het grotendeels om personen van Marokkaans-Nederlandse afkomst. Die wonen van oudsher voornamelijk in de buurten Oosterwei en in Korte Akkeren; maar sinds de stadsvernieuwing ook in Goverwelle en Plaswijck. De stad kent een uitdaging op het gebied van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit met een oververtegenwoordiging van jongens van Marokkaanse afkomst (Bervoets, 2006; Bervoets en Van Wijk, 2015; Bouabid, 2018)

Voor wat betreft inwoners is Gouda verhoudingsgewijs een jonge stad. De zogeheten 'groene druk' is in de gemeente Gouda 39,1 procent. [9] Dat betekent dat er 39 jongeren zijn op elke 100 inwoners van 20 tot 65 jaar. Dat is hoger dan in heel Nederland (37,3 procent). De groene druk is een manier om uit te drukken wat de verhouding is tussen het aantal 0- tot 20jarigen en 20- tot 65-jarigen. Hoe hoger het aantal 0- tot 20-jarigen is in verhouding tot het aantal 20 tot 65-jarigen, hoe hoger de groene druk is. In het schooljaar 2018/2019 zat 43,1 procent van de derdeklassers (vmbo, havo en vwo) in de gemeente Gouda op het vmbo. [10] In Gouda zijn er naar verhouding minder vmbo'ers dan gemiddeld in Nederland. Hierbij is gekeken naar de gemeente waarin de leerlingen wonen.

Gouda heeft gezien de ligging een centrumfunctie voor omliggende gemeenten. Er zijn verhoudingsgewijs veel middelbare scholen. In oktober 2019 gaan er verdeeld over alle middelbare scholen (volgens DUO[11] zijn dat er tien in Gouda) 9.182 leerlingen naar school uit Gouda en elders. Daarvan heeft 29 procent een lage opleiding (o.a. vmbo), 39 procent heeft een middelbaar opleidingsniveau (o.a. vmbo theoretisch, 'mavo') en 32 procent een hoger opleidingsniveau (havo, VWO).[12] Verder zijn er volgens de websites van de onderwijsinstellingen nog 3.285 studenten die in Gouda naar het mbo-onderwijs gaan. Daarnaast zijn er nog 2.881 HBO studenten, maar die blijven

[8] https://allecijfers.nl/gemeente/gouda/ geraadpleegd d.d. 18 mei 2020.
[9] Zie: regionaal Jeugdrapport 2019 Gouda
[10] Zie: regionaal Jeugdrapport 2019 Gouda
[11] https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/vo/leerlingen/, geraadpleegd op 20 mei 2020.
[12] https://gouda.incijfers.nl/, geraadpleegd op 20 mei 2020.

gezien de opzet van dit onderzoek buiten beschouwing. Schoolgaande leerlingen van het middelbaar onderwijs en studenten van de MBO is onze doelgroep, in totaal derhalve 12.467.

2.3 Patronen uit open bronnen: nieuwsberichten, rapporten en websites

Voor we ingaan op lokale en landelijke statistiek rondom jeugdig drugsgebruik, bespreken we wat opviel aan verzamelde open bronnen.

Nieuwsberichten

In de periode 2015 tot en met maart 2020 troffen we op basis van door ons gebruikte zoektermen (zie hoofdstuk 1) 59 nieuwsberichten aan waarvan we er uiteindelijk 36 hebben geselecteerd wegens direct betrekking hebben op het onderzoeksthema (zie bijlage 1). Daarbij valt op dat door de pers vooral wordt gerapporteerd over strafzaken op basis van persberichten van politie en justitie en dat we nauwelijks nieuwsberichten over jeugdig drugsgebruik zijn tegengekomen. Hoewel onduidelijk is of dat een valide indicator is voor het probleem, zegt dat uiteraard wel iets. Als er sprake is van een opvallend lokaal drugsprobleem onder jeugdigen, zouden toch meer nieuwsberichten over dat thema mogen worden verwacht.

Uit de geanalyseerde nieuwsberichten blijkt dat er meerdere opsporings- en strafzaken zijn geweest tegen Gouwenaars omdat zij handelden in drugs. Uit de artikelen blijkt dat criminele organisaties geen ongewoon verschijnsel zijn in Gouda. De verdachten die in de berichten worden opgevoerd hadden bijvoorbeeld een leidende rol, de drugs werd besteld en de afnemers werden voorzien door verschillende koeriers. Enkele berichten die gezien het thema extra opvielen waren:

- De aanhouding en strafzaak van een 22-jarige Gouwenaar voor het dealen van harddrugs, o.a. op de hotspotlocatie Sportlaan, Gouda, een locatie waar vaak drugsdealers rondhangen.
- Uit de krantenartikelen lijkt ook het gebied rond de Chocoladefabriek te worden aangemerkt als hotspot van drugsgebruik, het dealen van drugs en overlast (2020).
- Het gebruik van lachgas dat ook in Gouda voor ongelukken en overlast zorgt.
- Voorlichting van verschillende ketenpartners over het gebruik van drugs.
- De inzet van een sociaal jeugdteam (2016) ter voorlichting en preventie van drugs- en alcoholgebruik van Goudse jongeren.[13]
- Drugshandel midden in een Goudse woonwijk: artikelen die voortkomen naar aanleiding van een aanhouding van een grote drugsdealer/drugsvondst en spoedsluiting woning (Noordhoef, Gouda).
- Een hotspot in de Goudse wijk Korte Akkeren, waar in juni 2019 een schietpartij heeft plaatsgevonden en waarbij buurtbewoners aangeven dat het een locatie is waar veel drugs wordt gedeald.

Overige open bronnen

Wat opvalt is dat er nauwelijks websites en (digitale) documenten (o.a. rapportages) werden aangetroffen die antwoord geven op de vraag wat de aard, omvang en ontwikkelingen zijn rondom

[13] In een reactie op een vorige rapportversie gaf de gemeente aan dat er geen apart sociaal team jeugd meer is. In Gouda bestaan sociale teams voor alle bewoners van 0-100 jaar. Dat is het eerste punt waar doorverwijzingen en hulpvragen voor ondersteuning, zorg en welzijn binnenkomen. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt in jeugd of volwassenen; er zijn wel medewerkers met specifieke aandacht voor jeugd.

het drugsgebruik onder scholieren in Gouda. Uiteraard zochten we op basis van onze zoektermen (zie hoofdstuk 1) ook naar aanpalende problematiek. Denk aan dealen op en rondom scholen en jeugdig drugsgebruik in het lokale uitgaansleven. Maar ook dat leverde geen relevante documentatie op. Wel troffen we diverse (beleids)rapportages aan van de gemeente en websites waarbij in algemene zin werd ingegaan op drugsgebruik, dus niet specifiek over Gouda en/of schoolgaande jeugd in die stad.

2.4 Lokaal en landelijk onderzoek: GGD en Trimbos Instituut

De GGD biedt in Gouda de enige voor ons beschikbare bron om de mate van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd te kunnen te bestuderen, naast ons eigen veldwerk en de enquête. Zo is er de periodieke Jongerenpeiling die met tussenpozen van een aantal jaren wordt afgenomen in de gemeenten van de GGD-regio Hollands-Midden.[14] En jaarlijks wordt de GGD-vragenlijst 'Gezond leven check 't even' afgenomen. Deze vragenlijst is primair bedoeld als contactmoment op school voor de Jeugdgezondheidszorg met 15-16 jarigen. Secundair worden de resultaten gebruikt om te bekijken welke thema's op school spelen. In de vragenlijst worden net als in de Jongerenpeiling vragen gesteld over onder andere het gebruik van drugs, alcohol, roken en het geestelijk welzijn.

De GGD maakt in 'Gezond leven check 't even' een onderscheid tussen in Gouda schoolgaande jeugd en de kleinere categorie van leerlingen die ook zelf in Gouda woont.[15] De GGD verstrekte ons de gegevens van het onderzoek dat werd afgenomen in het schooljaar 2018-2019. In dat onderzoek treffen we indicaties aan voor het lokale jeugdige gebruik van genotsmiddelen. De helft van de 15-16 jarigen geeft aan dat zij ooit dat soort middelen heeft gebruikt. Specifieker: 50,6 procent geeft aan ooit genotsmiddelen te hebben gebruikt; vergeleken met 41,9 procent van leerlingen die in Gouda wonen. Daarbij merken we op dat genotsmiddelen meer omvatten dan drugsgebruik. Het betreft daarbij bijvoorbeeld ook roken en alcohol. Dan blijkt dat er meer (en soms zorgelijk) gedronken wordt dan gerookt: 24,3 procent drinkt wel eens alcohol; 13,8 procent is bingedrinker (wat wil volgens de richtlijnen van de GGD zeggen dat iemand tijdens één gelegenheid – bijvoorbeeld een avondje uit – vijf of meer glazen alcoholhoudende drank nuttigt). Van de scholieren rookt 7,4 procent; 3,5 procent doet dat wekelijks of dagelijks.[16]

Om de lokale gegevens over het drugsgebruik uit de aangehaalde GGD-onderzoeken in perspectief te plaatsen, is waar mogelijk een vergelijking gemaakt met landelijke cijfers van de jaarlijkse Nationale Drugsmonitor (NDM) van het Trimbos-Instituut. Die geeft jaarlijks een samenvatting van monitors van het Trimbos-Instituut, zoals de monitor van de drugsmarkten, de THC-monitor, de Monitor- Drugsincidenten en scholierenonderzoeken naar middelengebruik. Vergelijkingen tussen de lokale gegevens en de NDM zijn echter niet altijd een-op-een mogelijk, bijvoorbeeld omdat de populaties verschillen, de steekproeftrekking anders is en vragen soms net iets anders werden gesteld. Waar relevant maakten wij een vergelijking tussen de Jongerenpeiling uit

[14] Elke school (vmbo-gymnasium) in de GGD-regio doet hieraan mee, aangezien de Jgz vanuit een wettelijke taak deze vragenlijst afneemt. De Jongerenpeiling heeft primair een epidemiologisch doel, het invullen gebeurt anoniem. Deze vragenlijst wordt in principe elke 4 jaar afgenomen hoewel er nu langer tussen heeft gezeten. Alle scholen is gevraagd mee te doen, de doelgroep is tweede en vierde klassers op het VO. Echter niet alle scholen hebben ervoor gekozen mee te doen.

[15] De steekproef in Gouda schoolgaande leerlingen is N = 1.782 (klassikaal afgenomen); en steekproef leerlingen uit Gouda is N = 691 (eveneens klassikaal afgenomen).

[16] In 2017 heeft volgens de Nationale Drugs Monitor minder dan de helft (44,8%) van de scholieren van het voortgezet onderwijs ooit alcohol gebruikt. Het percentage scholieren dat ooit alcohol had gedronken daalde tussen 2003 en 2015 van 83,7% naar 45,4% en bleef in 2017 op hetzelfde niveau.

2019 en de Jongerenpeiling van de GGD uit 2013.[17] Voornamelijk om wat de zeggen over lokale veranderingen. In onderstaande tabel staan de gegevens over gebruik van softdrugs, lachgas en harddrugs.

Tabel 2.1 Cijfers lokaal en landelijk drugsgebruik naar bronnen (percentages)

		Softdrugs[18]	lachgas	harddrugs
GGD-onderzoek 'Gezond leven check 't even' (2018-2019) [19]	Ooitgebruik	5,9	4,3	0,6
	Recent gebruik[20]	3,2	1,7	0,1
Jongerenpeiling GGD (2013)	Ooitgebruik	8	N.B.	1,3
	Recent gebruik	4,6	N.B.	0,8
Jongerenpeiling GGD (2019)[21]	Ooitgebruik	4,4	3,9	0,6
	Recent gebruik	2,3	1,0	0,2
Nationale Drugs Monitor (2019)	Ooitgebruik	9,2	9,4	N.B
	Recent gebruik	4,7	2,5	N.B.

Softdrugs

De cijfers in tabel 2.1 geven aanleiding om het beeld dat door veel schoolgaande jongeren in Gouda softdrugs wordt gebruikt te nuanceren. Sterker: volgens de Jongerenpeiling is het softdrugsgebruik in de stad afgenomen. De uitkomsten zijn weliswaar niet gespecificeerd naar bijvoorbeeld schooltypen. In 2013 rapporteerde 8 procent van de jongeren in de GGD-Jongerenpeiling ooit wiet of hasj te hebben gebruikt, tegenover 4,4 procent in 2019. Het recente gebruik is gehalveerd.

Landelijk heeft in 2017 één op de tien (9,2%) scholieren van het voortgezet onderwijs ooit cannabis gebruikt en heeft bijna één op de tien (9,4%) scholieren ooit lachgas gebruikt. Of we daarmee mogen vaststellen dat het softdrugsgebruik in Gouda lager is, is niet zonder meer te beantwoorden. De vraag is landelijk anders gesteld en ook onvermijdelijke foutenmarges[22] bij vragenlijstonderzoek maken vergelijken lastig. Het cannabisgebruik onder scholieren van 12-16 jaar daalde landelijk tussen 2003 en 2015. En tussen 2015 en 2017 bleef het cannabisgebruik stabiel (NDM, 2018). Wat aangeeft dat als het softdrugsgebruik in Gouda (volgens sommige professionals, zie hoofdstuk vier) zou zijn toegenomen dit geheel tegen de landelijke trend in zou zijn en tegen de lokale onderzoeksbevindingen van de GGD.

Voor nagenoeg alle schoolniveaus nam het cannabisgebruik overigens landelijk af tussen 2003 en 2015. Een aanvullende analyse waarvoor alleen gegevens van leerjaar 1-4 zijn gebruikt, laat

[17] https://ggdhm.nl/over-de-ggd/publicaties/kerncijfers-jongerenpeiling-2013-gemeente-gouda-pdf geraadpleegd op 22 mei 2020. De Jongerenpeiling heeft primair een epidemiologisch doel, het invullen gebeurt anoniem. Deze vragenlijst wordt in principe elke 4 jaar afgenomen hoewel er nu langer tussen heeft gezeten. Alle scholen is gevraagd mee te doen, de doelgroep is tweede en vierdeklassers op het voortgezet onderwijs. Wat overeenkomst met 13- en 15- jarigen. Echter niet alle scholen hebben ervoor gekozen mee te doen.

[18] Daarmee bedoelen we hier wiet of hasj.

[19] In het GGD-onderzoek 'Gezond leven check 't even' wordt bij drugs alleen het onderscheid gemaakt tussen softdrugs, harddrugs en (wegens de opkomende trend) lachgas. Er worden bijvoorbeeld geen aparte vragen gesteld over pillen (speed, ecstasy e.d.).

[20] Recent betekent: afgelopen maand nog gebruikt

[21] Meer precies betreft het hier de Kerncijfers gezondheidsmonitor Jeugd 2019 Gouda.

[22] Hoe kleiner de steekproef hoe groter de foutenmarge en dus hoe kleiner de kans dat percentages in de steekproef juiste schattingen zijn van het feitelijke percentage in de populatie.

dan wel weer zien dat sinds 2003 op alle schoolniveaus de veronderstelde schadelijkheid van dagelijks blowen afnam. VMBO-b leerlingen veronderstellen minder vaak dat dagelijks blowen schadelijk is dan leerlingen van de andere drie niveaus.

Harddrugsgebruik: veel minder dan softdrugsgebruik

Het gebruik van harddrugs is volgens de GGD-enquête nauwelijks aan de orde. Wanneer we de Jongerenpeiling 2019 vergelijken met die in 2013 (zie tabel 2.1) dan mogen we vaststellen dat er ook lokaal bewijs voor een (significante) daling van harddrugsgebruik.

Ook uit de landelijke gegevens van de Nationale Drugs Monitor blijkt eveneens dat scholieren in Nederland aanzienlijk minder harddrugs gebruiken dan softdrugs. Hoewel de GGD niet doorvroeg op specifieke soorten drugs, weten we op grond van onze interviews dat het harddrugsgebruik onder scholieren in Gouda gedomineerd wordt door pillen (o.a. ecstasy) en in mindere mate door cocaïne, ketamine en amfetamine (speed).

Onder scholieren van 12-16 jaar van het voortgezet onderwijs daalde landelijk het percentage dat ervaring had met cocaïne landelijk volgens de NDM geleidelijk van 2,0 procent in 2003 naar 1,3 procent in 2015. Er zijn geen signalen dat heroïnegebruik in Nederland voorkomt in jonge leeftijdsgroepen zoals scholieren in het regulier onderwijs. Niet alleen cocaïnegebruik is landelijk afgenomen; ook het gebruik van ecstasy. In tegenstelling tot het stijgende gebruik van ecstasy in de algemene bevolking van 15-64 jaar, is het percentage leerlingen volgens de NDM dat rapporteert ooit ecstasy te hebben gebruikt in 2017 lager dan in voorgaande jaren. Ook het gebruik van speed (amfetamine) zou landelijk zijn afgenomen. Sinds het midden van de jaren tachtig wordt het middelengebruik onder scholieren gemonitord. Tussen 2003 en 2015 halveerde het percentage scholieren van 12-16 jaar dat ervaring had met amfetamine van 2,0% naar 1,1%.

Lachgas[23]

Ook hier geven de cijfers in tabel 2.1 aan dat het beeld dat door veel schoolgaande jongeren in Gouda lachgas wordt gebruikt moet worden genuanceerd. Hoewel we op basis van deze gegevens niet weten hoe snel het gebruik van lachgas als trend is opgekomen en hoe die trend zich heeft voorgezet.

Landelijk heeft in 2017 bijna één op de tien (9,4%) scholieren ooit lachgas gebruikt. Of we daarmee mogen vaststellen dat het lachgasgebruik in Gouda met 3,9% lager is, is niet zonder meer te beantwoorden. De vraag is landelijk anders gesteld en ook onvermijdelijke foutenmarges bij vragenlijstonderzoek maken vergelijken lastig.

Wat verder opvalt: somberheid en drugsgebruik

In de onderzoeken door Trimbos en anderen wordt steeds een oorzakelijk verband gelegd tussen drugsgebruik en psychisch welzijn.[24] Voor alle helderheid: het gaat dan om psychisch welzijn als één van de verklaringen voor drugsgebruik. Er zijn er vanzelfsprekend meer (zie volgende hoofdstukken) Hoewel het bij het verband tussen drugsgebruik en psychisch welzijn niet altijd helder is wat nu aan

[23] Lachgas is schadelijk voor de gezondheid, maar wordt in deze rapportage (wegens niet aanwezig op de Opiumlijst) noch als harddrug noch als softdrug gezien. Wel bekeken we lachgas, vanwege de actualiteit en omdat lachgas in de regel onderdeel uitmaakt van gemeentelijk drugsbeleid.

[24] Zie bijvoorbeeld https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/444/TDSI07001ENC_84853.pdf; En onderzoek waaruit blijkt dat cannabisafhankelijkheid vaak samengaat met psychische stoornissen (Couvy-Duchesne et al., 2018; Hasin et al., 2016; Van Laar et al., 2007)

wat vooraf ging. De ene keer maakt een slecht psychisch welzijn dat jongeren naar drugs grijpen (bijvoorbeeld uit zelfmedicatie), en een andere keer blijkt drugsgebruik psychisch welzijn negatief te beïnvloeden.

Omdat dit thema ook prominent aan de orde kwam in de interviews (zie volgende twee hoofdstukken), is het goed dit te benoemen en er ook meteen de lokale statistiek bij te betrekken. Daarin wordt dit verband niet gepresenteerd, wel worden er cijfers genoemd rondom psychosociale problematiek. Als we ervan uit mogen gaan dat de vraagstelling in de Jongerenpeiling 2019 hetzelfde is als in 2013, dan zou er een stijging zijn van jongeren dat risico loopt op psychosociale problemen (tabel 2.2). Voor het eerst werd nu ook 'somberheid' gemeten, een term die in de psychiatrie in verband wordt gebracht met depressie. Daaruit zou blijken dat een op de vijf Goudse scholieren somberheid ervaart. Die waarneming wordt bevestigd door het andere GGD-onderzoek 'Gezond leven check 't even' (schooljaar 2018-2019). Ook volgens dat onderzoek zou een op de vijf Goudse jongeren kampen met somberheid. Dat percentage wijkt overigens niet af van het percentage in heel Hollands Midden. Wat het probleem in perspectief plaatst, maar het er niet minder urgent op maakt. Ter vergelijking: in een recent internationaal onderzoek van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) wordt aangeven dat Nederlandse jongeren hoog scoren op tevredenheid over hun leven, alleen zou hun levensstijl beter moeten. Vergeleken met jongeren in andere landen hebben zij volgens dit onderzoek een opvallende goede band met hun ouders. Ook opvallend is overigens het laag social mediagebruik, vergeleken met hun leeftijdsgenoten in andere Europese landen.[25]

Tabel 2.2: psychosociale problemen, somberheid (Gouda, percentages)

Jongerenpeiling GGD (2013)	Groot risico psychosociale problemen	5
	Somberheid	N.B.
Jongerenpeiling GGD (2019)[26]	Verhoogd risico op psychosociale problemen	10
	Somberheid	22

2.5 Gevolgen coronapandemie voor drugsgebruik

Gezien de actualiteit ontkomen we er niet aan om in de open bronnen ook te zoeken naar een verkennend antwoord op de vraag of de coronapandemie – een al dan niet tijdelijke - verandering heeft gebracht in het drugsgebruik bij scholieren. Hoewel dat thema geen onderdeel uitmaakte van de set onderzoeksvragen, hebben we een eerste aanzet gedaan om deze vraag, niet uitputtend, te beantwoorden (zie hoofdstuk 1).

In het najaar van 2020 verscheen het *European Drug Report 2020: Trends and developments* van het European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction (EMCDDA). Zij signaleren een verstoring door COVID-19 van de drugsmarkten, een groeiende rol van cocaïne in de Europese drugsproblematiek en knellende vragen omtrent de volksgezondheidsimpact van sterker geworden cannabisproducten. Het Nederlandse Trimbos Instituut nam dit rapport als uitgangspunt en

[25] WHO, (2020) Health Behaviour in School-aged Children (HBSC). Het betreft hier een periodieke rapportage van de wereld gezondheidsorganisatie WHO.
[26] Meer precies betreft het hier de Kerncijfers gezondheidsmonitor Jeugd 2019 Gouda.

analyseerde vervolgens de situatie in Nederland.[27] Daaruit blijkt dat ook in ons land de coronamaatregelen impact gehad op het gebruik van drugs.[28] Met name gebruikers van cannabis en psychedelica geven relatief vaak aan vaker te zijn gaan gebruiken; veelal uit verveling. Gebruikers van stimulantia, zoals ecstasy, amfetamine en cocaïne, die vaak in uitgaans-settings worden gebruikt, rapporteren juist minder te zijn gaan gebruiken. Wat niet zo vreemd is, omdat de pandemie grote gevolgen heeft gehad op het uitgaansleven. De horeca was gedurende een grot deel van het jaar gesloten. Volgens Trimbos zijn er weinig veranderingen in de prijs, kwaliteit en beschikbaarheid van drugs op gebruikersniveau. Als bepaalde drugs al lastiger te verkrijgen zijn, dan komt dat meestal doordat dealers hun werkwijze hebben aangepast, zijn gestopt of moeilijker bereikbaar zijn.

In Amsterdam bestudeerden verslavingsonderzoekers van Jellinek wat de pandemie doet met het alcohol- en drugsgebruik van studenten van de Hogeschool van Amsterdam.[29] Het betrof daarbij een enquête onder studenten van 16-24 jaar. Een kwart van de ondervraagden gaf aan minder drugs te gebruiken sinds de coronacrisis. Maar een even grote groep zei juist meer drugs tot zich te nemen in de maanden mei, juni en juli. Zij grepen het vaakst naar stimulerende drugs die energie geven, zoals xtc, amfetamine en speed. Het Amsterdamse onderzoek en het Trimbos-onderzoek spreken elkaar op het gebruik van stimulantia tegen. Maar dat is hoogst waarschijnlijk terug te voeren op een andere onderzoeksopzet en een andere onderzochte populatie (hele bevolking versus Amsterdamse hogeschoolstudenten).

De hoofbevinding is dat we op grond van deze schaarse bronnen voorzichten dienen zijn met een al te snelle conclusie. Over deze thematiek kan geen eensluidend antwoord worden geformuleerd op deze vraag en al helemaal niet rond de Goudse situatie. Daarbij speelde een rol dat deze bronnen niet altijd specifiek scholieren betroffen. Soms ging het om jongvolwassenen. De geraadpleegde bronnen wijzen vervolgens uit dat sommige jeugdigen en jongvolwassenen in Nederland meer en andere juist minder zijn gaan gebruiken als gevolg van de coronapandemie. Het meergebruik zou nagenoeg even groot zijn als het mindergebruik.

2.6 Deelconclusie

In dit hoofdstuk bekeken we zowel openbare bronnen (nieuwsberichten, websites, documentatie) als statistiek om een beredeneerde schatting te doen van de aard en omvang van het lokale jeugdige drugsgebruik. Daarbij valt een aantal zaken op.

Allereerst wordt er door de pers vooral gerapporteerd over strafzaken op basis van persberichten van politie en justitie en nauwelijks over jeugdig drugsgebruik. Als er sprake is van een opvallend lokaal drugsprobleem onder jeugdigen, zouden toch meer nieuwsberichten over dat thema mogen worden verwacht. Op de tweede plaats valt op dat er nauwelijks websites en (digitale) documenten (o.a. rapportages) werden aangetroffen die antwoord geven op de vraag wat de aard, omvang en ontwikkelingen zijn rondom het drugsgebruik onder scholieren in Gouda.

Op de derde plaats valt op dat de lokale Goudse cijfers over jeugdig drugsgebruik redelijk overeenkomen met de landelijke cijfers. Hoewel die toch niet altijd goed vergelijkbaar zijn, bieden ze

[27] https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/bericht/europees-drugsrapport-stijging-cocaineproblematiek-en-sterkere-cannabis, geraadpleegd op 23 december 2020.
[28] Zie tevens https://www.trimbos.nl/kennis/corona/drugs-en-corona/cannabis-en-corona, geraadpleegd op 23 december 2020.
[29] https://hvana.nl/lees/32361/dit-doet-de-coronacrisis-met-jouw-alcohol-en-drugsgebruik, geraadpleegd op 23 december 2020.

wel een indicatie. Er wordt zowel landelijk als in Gouda beduidend veel minder harddrugs gebruikt dan softdrugs; en het aandeel drugs gebruikende jeugd lijkt beperkt. Verder laat het lokale jeugdige drugsgebruik net als de landelijke cijfers een daling zien.[30] Er is kortom geen reden om aan te nemen dat er een opvallend (groot of toegenomen) drugsgebruik is in deze stad onder scholieren. Daaruit mag beslist niet worden opgemaakt dat er geen probleem is of dat het allemaal wel meevalt met drugsgebruik. Op grond van landelijk cijfermateriaal mag er vanuit worden gegaan dat het probleem van frequent drugsgebruik ook in Gouda vooral speelt bij jongvolwassenen (met name twintigers) en een categorie oudere (veel)gebruikers.[31] En we zullen zien dat ondanks de cijfermatige trends er wel degelijk werk aan de winkel is bij het aanpakken en de preventie van jeugdig drugsgebruik.

Wel kunnen we op basis van dit hoofdstuk een beredeneerde schatting doen van het aantal drugs- en lachgas gebruikende scholieren in Gouda. We weten immers dat er in oktober vorig jaar 9.182 middelbare scholieren waren in Gouda. En dat uit de Jongerenpeiling 2019 van de GGD komt dat 2,3 procent van de scholieren recent nog heeft geblowd en dat 0,2 procent recent nog harddrugs heeft gebruikt. Stel dat dit de daadwerkelijke percentages zijn (feitelijk zijn het slechts steekproefpercentages en is er een foutenmarge).[32] Dan zouden er per oktober 211 scholieren recent softdrugs hebben gebruikt en zouden er 18 harddrugsgebruikers zijn. Op eenzelfde manier kan ook het ooit-gebruik worden geschat. Dat komt dan op 404 (4,4 procent) voor softdrugs en 55 (0,6 procent) voor harddrugs. Doen we dezelfde berekening voor lachgasgebruik, dan zouden er per oktober en 358 scholieren zijn (3,9 procent) die ooit lachgas hebben gebruikt en 92 (1,0 procent) die recent nog lachgas hebben gebruikt.

Dit hoofdstuk bood tevens een verkennend antwoord op de vraag of de coronapandemie – een al dan niet tijdelijke - verandering heeft gebracht in het drugsgebruik bij scholieren. Over deze thematiek kan geen eensluidend antwoord worden geformuleerd op deze vraag en al helemaal niet rond de Goudse situatie.

---

[30] Berghuis, A.C. en J. de Waard (2017) zien een verband tussen de daling van jeugdcriminaliteit en de daling van cannabisgebruik. Beide dalingen zouden mede het resultaat zijn van een veranderde levensstijl bij jongeren, die meer online zouden zijn en minder in (zich vervelende) jeugdgroepen op straat. Bovendien wordt cannabisgebruik en harddrugsgebruik wel gezien als onderdeel van een algemeen deviante levensstijl. De kans dat een jeugdcrimineel (ook) drugs gebruikt en ander risicogedrag vertoont is groot.

[31] https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/drugsgebruik, geraadpleegd op 24 juni 2020. Daaruit blijkt dat het drugsgebruik zich vooral concentreert bij twintigers.

[32] De percentages van het onderzoek 'Gezond leven check 't even' (2018-2019) wijken iets af, maar niet veel. We kiezen er echter voor om ons hier te richten op alleen de Jeugdpeiling, omdat daarmee ook vergelijkingen in de tijd (en regionale vergelijkingen) beter mogelijk zijn.

3 Jongeren aan het woord: vragenlijst en interviews

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op het veldwerk onder schoolgaande jongeren in Gouda. We interviewden hen, face-to-face of telefonisch en legden hen een vragenlijst voor (zie hoofdstuk 1 en de bijlage 3). In de vragenlijst stelden we niet slechts vragen over het eventuele eigen drugsgebruik. We vroegen ook naar wat jongeren in hun eigen omgeving waarnemen en wat zij mogelijk weten van lokale dealers. Ook vroegen we naar een aantal achtergrondkenmerken. Dan blijkt dat de respondenten van de vragenlijst gemiddeld 17 jaar oud zijn. Dat relatief hoge gemiddelde wordt mede bepaald door het tevens enquêteren van een groep MBO studenten (43 procent van de steekproef). In de steekproef zitten iets meer jongens (53 procent) dan meisjes (47 procent). De enquêtes werden vooral afgenomen in de openbare bibliotheek (de Chocoladefabriek) en op school en een enkele keer (5 van de 144) na een kwalitatief interview.

In hoofdstuk 1 gaven we al aan dat we met een steekproef van 144 alleen indicatieve uitspraken kunnen doen, wat nog altijd erg waardevol is in combinatie met de andere onderzoeksmethoden. Indicatieve uitspraken betekent dat we geen uitspraken doen over de hele populatie: dus alle schoolgaande jeugd in Gouda. Wel kunnen we uitspraken doen over het beeld dat de vragenlijst oplevert en dat vergelijken met onze andere onderzoeksbronnen. Om onze interviews en enquête in perspectief te plaatsen: zoals aangegeven in hoofdstuk twee is de omvang van schoolgaande jeugd in Gouda op dit moment 12.467.

3.2 Profiel drugsgebruik en drugsgebruikers

Omvang en aard drugsgebruik

Uit tabel 3.1 blijkt dat driekwart van de geënquêteerde schoolgaande jongeren van mening is dat drugsgebruik in Gouda wijdverspreid is onder schoolgaande jeugd in Gouda.[33] Zoals aangegeven wordt dat beeld bevestigd door professionals, maar moet het worden genuanceerd op basis van de GGD-onderzoeken (hoofdstuk 2).

Tabel 3.1 - Drugsgebruik Gouda wijdverspreid[34]		
	n	*%*
Helemaal mee eens	7	7%
Mee eens	70	67%
Niet mee eens, niet mee oneens	22	21%
Mee oneens	3	3%
Helemaal mee oneens	2	2%
Totaal	**104**	**100%**

[33] Zie de volledige vragenlijst in bijlage 3 van dit rapport.

[34] 40 respondenten reageerden op bovenstaande vraag met 'weet ik niet'.

Van de ondervraagde jongeren geeft iets minder dan de helft aan dat een paar van hun vrienden[35] drugs gebruiken (tabel 3.2). Dat strookt met het beeld onder de schoolgaande jeugd dat het drugsgebruik kennelijk wijdverspreid is onder de doelgroep. Een op de tien jongeren geeft zelfs aan dat veel vrienden of alle vrienden drugs gebruiken. Er is echter een (kleine) kans dat dit beeld mede ontstaat, omdat zij naar elkaar verwijzen.

Tabel 3.2 - Drugsgebruik vrienden (n=135)[36]		
	n	*%*
Niemand	47	35%
Een paar vriend(in)nen	61	45%
Veel vriend(in)nen	23	17%
Al mijn vriend(in)nen	4	3%
Totaal	**135**	**100%**

Van de geënquêteerde jongeren gaf bijna tweederde aan nooit te gebruiken. Vergelijk dat met het GGD-onderzoek dat meldt dat 49,4 procent van de schoolgaande jeugd in Gouda nooit genotsmiddelen heeft gebruikt. Hoewel genotsmiddelen en drugs uiteraard niet samenvallen. Wat verder op valt is dat 15 procent soms drugs gebruikt en 7 procent (heel) vaak. Deze lage percentages vallen dan wel weer op als het beeld desondanks is dat drugsgebruik wijdverspreid is.

Tabel 3.3 - Drugsgebruik (n=140)		
	n	*%*
Heel vaak	2	1%
Vaak	9	6%
Soms	21	15%
Zelden	18	13%
Nooit	90	64%
Totaal	**140**	**100%**

De jongeren in de interviews denken dat veel schoolgaande jongeren vandaag de dag softdrugs gebruiken en dat een enkeling wel eens harddrugs gebruikt. Daarbij valt op dat softdrugs ('blowen') door sommige geïnterviewde jongeren niet als drugsgebruik wordt gezien. Lachgas al helemaal niet. Dat wordt gezien als recreatief middel dat af en toe wordt gebruikt. Blowen wordt veel meer geassocieerd met langdurig en veelvuldig gebruik. Een enkeling geeft aan te weten dat lachgas ernstige gevolgen kan hebben voor de gezondheid. Denk aan verlamming en dwarslaesie. Bij de meeste jongeren lijken de gevaren niet bekend. Onder drugsgebruik verstaan de geïnterviewde jongeren in het algemeen toch het gebruik van harddrugs en dan meer in het bijzonder pillen (voornamelijk ecstasy en in veel mindere mate speed). Een enkeling in de interviews geeft aan jongeren te kennen die cocaïne of ketamine gebruiken of het zelf te hebben gebruikt.[37]

[35] Waar we vrienden schrijven kunnen dat ook vriendinnen zijn.
[36] Negen respondenten reageerde op bovenstaande vraag met 'weet ik niet'.
[37] Ketamine is een van origine medicinale stof die veelvuldig gebruikt werd en wordt in de anesthesie. Het valt onder de zogeheten psychedelica. Ketamine veroorzaakt in lage doseringen een verdoofd gevoel en in hoge doseringen kan het psychoses veroorzaken.

Het beeld op basis van de interviews is: gebruikende jongeren gebruiken meer softdrugs dan harddrugs; en jongeren drinken meer alcohol dan dat ze drugs gebruiken. Dit beeld wordt bevestigd door de statistiek in hoofdstuk 2 en het vragenlijstonderzoek. Illustratief is dat een van de geïnterviewde leerlingen (meisje, 16 jaar) aangeeft dat onder de 23 leerlingen in haar klas vermoedelijk geen softdrugs wordt gebruikt, maar dat zeker de helft wel regelmatig alcohol drinkt. In tegenstelling tot geïnterviewde professionals hadden de jongeren – mede gezien hun nog jonge leven – weinig zicht op veranderingen in de loop der jaren (trends). Wat we wel terug horen is dat aan softdrugsgebruik meestal roken voorafgaat en dat dat daarna langzaam overgaat in blowen. Jongeren die niet roken zullen minder snel gaan blowen. Verder denken jongeren dat drugsgebruik onder jongeren veel normaler is dan vroeger toen hun ouders op school zaten.

Profiel gebruikers

Het drugsgebruik neemt toe met de leeftijd. In de jongste categorie (jonger dan 16 jaar) is er geen enkele respondent die aangeeft (wel eens) drugs te hebben gebruikt. Dat contrasteert met het beeld dat professionals daarvan hebben (hoofdstuk 4). Voor respondenten uit de leeftijdscategorie 16 tot 18 jaar geldt dat een derde (wel eens) drugs heeft gebruikt, terwijl dit voor de leeftijdscategorie 18 tot 20 jaar ruim de helft is (53%). Bijna drie kwart van de respondenten (71%) in de categorie 20 jaar of ouder heeft (wel eens) drugs gebruikt. Op basis van tabel 2.9 kunnen we opmaken dat de leeftijd waarop respondenten beginnen met drugsgebruik rond de 17 jaar is (het gemiddelde is 16,7 jaar oud). De helft van de respondenten is jonger dan 17 en een kwart is ouder.

Tabel 3.4 - Drugsgebruik (ja/nee) naar leeftijd (n=140)[38]

	Jonger dan 16 jaar		16 tot 18 jaar		18 tot 20 jaar		20 jaar of ouder	
	n	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*
Geen drugsgebruik*	35	100%	30	67%	20	47%	5	29%
Drugsgebruik*	0	0%	15	33%	23	53%	12	71%
Totaal	**35**	**100%**	**45**	**100%**	**43**	**100%**	**17**	**100%**

*$p < 0.05$

Verder worden er geen significante verschillen waargenomen tussen jongens en meisjes. Dat betekent dat we uit de vragenlijst niet kunnen opmaken dat er een sekseverschil is in het drugsgebruik. Uit de interviews met professionals komt dat ook niet zozeer naar voren. De meeste geïnterviewde jongeren zeggen wel dat ze het idee hebben dat jongens iets meer drugs gebruiken dan meiden. Verder is niet automatisch duidelijk of er een verband is tussen drugsgebruik en hoogte van de opleiding. Volgens een geïnterviewde jongere (12 jaar) is er weliswaar een relatie tussen intelligentie en drugsgebruik. Hij denkt dat jongeren van lagere opleidingen eerder last hebben van groepsdruk en een minder verantwoordelijkheidsgevoel hebben dan havo- en vwo-leerlingen. Het idee bij een andere geïnterviewde is dat jongeren op het VMBO vooral drugs dealen en dat alle niveaus het gebruiken. Het common sense beeld dat het drugsgebruik vooral een problematiek is van

[38] De verschillen in aandeel drugsgebruikers naar leeftijdscategorieën verschillen significant*. Het aandeel jongeren dat (wel eens) drugs heeft gebruikt neemt dus toe, naarmate de leeftijd toeneemt.
* Significant bij een p-waarde van kleiner of gelijk aan 0.05.

lager opgeleiden zie we in elk geval niet terug in het vragenlijstonderzoek. Ook niet in de interviews met jongeren (en professionals, zoals we zullen zien in volgend hoofdstuk).

Tabel 3.5 - Drugsgebruik (ja/nee) naar geslacht (n=140)

	Man		Vrouw	
	n	*%*	*n*	*%*
Geen drugsgebruik	45	63%	44	66%
Drugsgebruik	27	38%	23	34%
Totaal	**72**	**100%**	**67**	**100%**

*p < 0.05 Bovenstaande tabel vertoon geen significante verschillen.

Tabel 3.6 - Drugsgebruik (ja/nee) naar opleidingsniveau (n=140)[39]

	Laag opleidingsniveau		Midden opleidingsniveau		Hoog opleidingsniveau	
	n	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*
Geen drugsgebruik*	30	94%	57	62%	3	19%
Drugsgebruik*	2	6%	35	38%	13	81%
Totaal	**32**	**100 %**	**92**	**100%**	**16**	**100%**

*p < 0.05

Jongeren beschrijven in de interviews de doorsnee Goudse schoolgaande drugs gebruikende jongeren als *jongens* tussen de 16 en 21 jaar oud. Die vaak gewoon een bijbaantje hebben en hobby's. Of er moet sprake zijn van problematisch drugsgebruik. Volgens een van de geïnterviewden zijn het vaak of de hele rustige jongens uit de klas, of juist de hele drukke. De rustige jongens zouden volgens deze jongere dan vooral drugs gebruiken omdat ze het zelf willen of omdat ze graag bij de populaire jongens willen horen. Volgens de geïnterviewde jongeren wordt er in verhouding met andere jongeren veel drugs gebruikt door jongeren die het thuis niet gemakkelijk hebben.

Tabel 3.7 - Leeftijd begonnen met drugsgebruik (n=47)[40]		
	n	*%*
14	4	9%
15	5	11%
16	14	30%
17	12	26%
18	6	13%
19	3	6%
20	2	4%
21	1	2%
Totaal	**47**	**100%**

[39] Deze tabel vertoont weliswaar significante verschillen, echter moet ook rekening worden gehouden met de voorspeller leeftijd. Iemand met hoog opleidingsniveau is namelijk sowieso al ouder dan 16 jaar.
[40] Leeftijden berekend door aantal jaren drugsgebruik af te trekken van leeftijd.

Specifieker over soorten drugs

Op basis van tabel 3.8 wordt het beeld bevestigd[41] dat jongeren toch vooral softdrugs gebruiken. Ongeveer 80 procent van de (gebruikende) respondenten geeft dat aan. Met afstand gevolgd door het trendy lachgas[42], en de (harddrug) ecstasy. Wanneer we inzoomen op harddrugs dan lijken naast ecstasy vooral ketamine en cocaïne populair. De 'boerencoke' amfetamine (speed) is niet erg in trek. Dat valt op, omdat we uit eerdere studies weten dat dit type drugs enkele jaren terug vooral populair was in de landelijke gebieden rondom Gouda (Bervoets e.a. 2015). Over de in opmars zijnde harddrug metamfetamine (chrystal meth) en over 'flakka'[43] vernemen we niets.[44] Ook over snus[45] (een nicotineshot via pruimtabak, afkomstig uit Zweden) horen we nagenoeg niets in de interviews. Jongeren geven in de interviews aan zijn doodsbang te zijn voor een 'zombiedrug' als chrystal meth en 'flakka'. In door jongeren veelvuldige bekeken filmpjes op internet is te zien hoe gebruikers van deze soorten drugs compleet van de wereld zijn en hevig spartelend en schreeuwend een gevaar zijn voor zichzelf en voor anderen. Een van de geïnterviewde jongeren geeft aan iemand te kennen die langdurig GHB heeft gebruikt en tegenwoordig als een 'kasplantje' door het leven gaat. Maar ook over GHB vernemen we (behoudens een melding in de vragenlijst, zie tabel 3.8) niets. Ook spreken de jongeren zelf niet over heroïne. Dat valt op, omdat Gouda onder een kleine groep volwassen gebruikers een (kleine) heroïnescene kent.[46]

We merken hier op dat we weinig tot niets hoorden in de interviews over het gebruik van medicijnen als drugs dan wel illegale medicijnenhandel.[47] Denk aan het gebruik van methylfenidaat ('Ritalin'). Dat wordt vaak voorgeschreven aan personen met ADHD. Uit eerder onderzoek (Bervoets, 2015) en dat van anderen (o.a. Van Leiden, Lenders en Ferwerda, 2018) weten we echter dat deze stof geregeld door niet-ADHD'ers wordt gebruikt als alternatief voor speed.

Tabel 3.8 - Soort drugs (n=50)[48]		
	n	*%*
Wiet of hasj	39	78%
Lachgas	22	44%
XTC	19	38%
Ketamine	6	12%
Cocaïne	5	10%
Amfetamine	3	6%
Truffels	2	4%
GHB	1	2%

[41] Zij het op basis van een kleine substeekproef. We moeten dus voorzichtig zijn met de harde uitspraken.
[42] Lachgas is schadelijk voor de gezondheid, maar wordt in deze rapportage (wegens niet aanwezig op de Opiumlijst) noch als harddrug noch als softdrug gezien.
[43] Pyrrolidinopentiophenone ('flakka') is een synthetisch stimulerend middel. Het kan, net als andere psychostimulantia, hyperstimulatie, paranoia en hallucinaties veroorzaken. Ook vergroot het gebruik de kans op zelfmoord.
[44] https://www.elsevierweekblad.nl/nederland/achtergrond/2020/05/na-xtc-dealer-wordt-nederland-keuken-voor-crystal-meth-755782/ geraadpleegd d.d. 18 mei 2020.
[45] Spreek uit als 'snoes'.
[46] Gesprek met lokale politie.
[47] Dat was ook niet de focus van dit onderzoek. We richten ons op drugs die op de Opiumlijst staan en (vanwege de actualiteit) op lachgas.
[48] Bovenstaande tabel telt niet op tot 100 procent omdat respondenten meerdere soorten drugs kunnen gebruiken.

LSD	1	2%
Poppers	1	2%
2C-B	1	2%

Over lachgas zeggen jongeren in interviews dat iedereen die blowt, wel eens lachgas heeft gebruikt. Voor blowen is dan wel weer een vereiste dat iemand (ook) rookt. Verder merken zij net als professionals op dat lachgas tegenwoordig minder wordt gebruikt via losse patronen, maar meer via gastanks. Die zijn gewoon verkrijgbaar bij de horecagroothandel, omdat lachgas naast narcosemiddel ook in de horeca wordt gebruikt in bijvoorbeeld slagroomspuiten.

Profiel gebruik: medegebruikers en locaties

Een geïnterviewde (meisje, 16 jaar) geeft aan dat veel van haar klasgenoten voornamelijk bij iemand thuis wiet of lachgas gebruiken. Soms gaat ze met haar vrienden buiten in een parkje zitten, maar proberen ze zo weinig mogelijk overlast te veroorzaken. Ze waken ervoor openlijk te gebruiken en een slecht voorbeeld te zijn voor kinderen. Een ander (jongen, 18 jaar) wil ook liefst geen overlast veroorzaken. Maar dan niet zozeer voor de ander maar voor zichzelf. Overlast levert immers negatieve aandacht op van bewoners, voorbijgangers, gemeentelijke handhavers en politie. Volgens de enquête gebeurt het drugsgebruik vooral samen met anderen (vrienden) en tijdens het uitgaan. In juist veel mindere mate gebeurt het thuis.

Tabel 3.9 - Waar drugsgebruik (n=49)		
	n	*%*
Met vrienden	31	63%
Tijdens uitgaan	28	57%
Thuis	8	16%
Anders	2	4%
Op school	1	2%

Op basis van de interviews ontstaat het beeld dat drugs voornamelijk buiten wordt gebruikt op straat, op parkeerplaatsen, in speeltuinen, bij bankjes of in skateparkjes. Op en rond scholen wordt ook vaker genoemd. In de tussenuren wordt dan bijvoorbeeld drugs gebruikt in de nabijheid van een sporthal. Ook wordt opgemerkt dat het gebruiken (net als het dealen, zie verderop)
op en rond scholen gebeurt. Het is via schoolgenoten dat jongeren in contact komen met drugs. Als de drugs binnen wordt gebruikt, dan is dat voornamelijk in schuurtjes, garageboxen, in zuipketen of bij jonge mensen die al op zichzelf wonen. Specifieke locaties die door jongeren geregeld worden genoemd als gebruikersplekken op straat zijn de directe omgeving van de Chocoladefabriek, de Mammoet en enkele parkjes in Gouda. Veel genoemd worden het parkje bij de Sint Jan en het zogeheten Jodenparkje ('Joodse Poortje') (nabij de Joodse begraafplaats).

De meeste geïnterviewde en geënquêteerde jongeren gebruiken de drugs samen, omdat zij het een 'groepsactiviteit' vinden. Jongeren die in hun eentje drugs gebruiken zijn volgens de geïnterviewden vaak (ernstig) verslaafden die echt middelen nodig hebben om zich goed te voelen.

Redenen voor het drugsgebruik

De voornaamste redenen die jongeren in het vragenlijstonderzoek noemen voor drugsgebruik is dat het ontspant en dat ze graag de grenzen op zoeken (experimenteren). Dat doen ze dan graag in de

vorm van een groepsactiviteit, met vrienden. In je eentje blowen wordt als 'uncool' gezien. Met afstand wordt dan nog genoemd het drugsgebruik om langer te kunnen feesten. Van de dancecultuur is bijvoorbeeld bekend dat ecstasy wordt gebruikt om ontspannen te zijn en langer door te kunnen gaan.

Opmerkelijk is dan wel dat in de interviews met zowel professionals als jongeren nu juist *opvallend vaak* wordt aangegeven dat groepsdruk en het onderdrukken van negatieve gevoelens (somberheid, depressieve gevoelens) motieven zijn voor drugsgebruik. Uit cijfers van de GGD in hoofdstuk 2 blijkt dat een op de vijf Goudse scholieren kampt met somberheid. Zoals aangegeven zijn de percentages in onze eigen vragenlijst wegens de kleine steekproef niet meer dan indicatief en in tegenstelling tot de GGD onderzoeken niet representatief. Dat verklaart zeer waarschijnlijk waarom slechts twee procent (1 jongere) aangeeft drugs te gebruiken om negatieve gevoelens te onderdrukken. Verder moet opgemerkt dat jongeren die drugs gebruiken om negatieve gevoelens te onderdrukken mogelijk 'een fijn gevoel' hebben aangekruist in de vragenlijst. Daarom komt het aspect van de somberheid in de vragenlijst niet zo naar voren. Ook de aanwezigheid van groepsdruk komt niet automatisch uit de vragenlijst. Dat laat onverlet dat geïnterviewde jongeren waarnemen dat jongeren die niet gebruiken zich soms buitengesloten voelen en er heel graag bij willen horen. Ze willen graag 'stoer' gevonden worden. Bijvoorbeeld door uitgenodigd te worden voor een keet of 'hok' waar alleen 'coole' jongeren mogen komen. Een meisje (16 jaar) geeft aan dat het belangrijk is onder jongeren om te kunnen zeggen 'ik heb geblowd', in plaats van dat ze het echt 'heel chill' vinden om te blowen. Ze zegt: 'Het is fijn om te kunnen zeggen dat je die ervaring achter de rug is. Als je het nog nooit hebt gedaan ben je echt een beetje een 'kind' die het nog nooit heeft geprobeerd. Veel mensen doen het voor de show, het is ook stoerder dan alcohol.' Er is ook sprake van elkaar nadoen: jongeren zien drugsgebruik op social media en bij elkaar. En sommigen nemen dan gedrag van elkaar over.

Tabel 3.10 - Reden drugsgebruik (n=52)[49]		
	n	*%*
Drugs geeft een fijn gevoel en ontspanning	32	62%
Om te experimenteren	31	60%
Om langer te kunnen feesten	12	23%
Drugsgebruik is spannend	7	13%
Vrienden doen het ook	4	8%
Om beter te kunnen functioneren	3	6%
Onderdrukken negatieve gevoelens	1	2%
Verslaafd aan drugs	0	0%

3.3 Hoe komen jongeren aan hun drugs?

De respondenten geven aan dat zij hun drugs vooral bemachtigen in uitgaansgelegenheden en via vrienden. Dat is in lijn met de eerdere opmerking dat jonge gebruikers vooral drugs gebruiken tijdens het uitgaan en met vrienden. Opvallend is dat slechts 6 procent het schoolplein noemt als plek waar zij hun drugs kopen. Dat strookt met de interviews met professionals uit het onderwijsveld. De respondenten kopen (welllicht mede gezien hun leeftijd) nauwelijks drugs in de coffeeshop. Wat wel

[49] Bovenstaande tabel telt niet op tot 100 procent omdat respondenten meerdere redenen voor drugsgebruik kunnen hebben.

gebeurt is dat zij bezoekers van de coffeeshop vragen om voor hen ook drugs te kopen. Volgens een van de geïnterviewde jongeren (jongen, 18 jaar) kan ook bij of via enkele avondwinkels in Gouda vrij gemakkelijk drugs worden verkregen. Ook wordt er volgens jongeren veel gedeald rond het treinstation en in de buurt van shishalounges. Verder geven jongeren aan dat vaak in de nabijheid van school (niet op het schoolplein zelf) genoeg mogelijkheden zijn om via (straat)dealers aan drugs te komen. Vaak neemt iemand dat meteen drugs voor anderen (vrienden, klasgenoten) mee en verkoopt dat door. De meeste geïnterviewden geven aan dat ze (via vrienden) hun drugs kopen en niet rechtstreeks via een dealer. Andere jongeren geven aan dat je over telefoonnummers dient te beschikken van dealers als je bestellingen wil doen en niet meteen via vrienden of straatdealers (nabij school bv) je drugs wil kopen. Van de geënquêteerde jongeren geeft ongeveer een op de zes aan te beschikken over een of meerdere telefoonnummers van dealers.

Tabel 3.11 - Koopplaatsen drugs (n=32)[50]		
	n	*%*
Uitgaansgelegenheid	11[51]	34%
Via vrienden	10	31%
Op straat	8	25%
Op bestelling (koerier)	8	25%
Coffeeshop	3	9%
Op school(plein)	2	6%
Online	1	3%

Tabel 3.12 - Aantal telefoonnummers van dealers (n=144)		
	n	*%*
Geen telefoonnummer van dealer	121	84%
Eén telefoonnummer van dealer	9	6%
Twee tot vijf telefoonnummers van dealers	8	6%
Vijf of meer telefoonnummers van dealers	6	4%
Totaal	**144**	**100%**

Volgens een van de geïnterviewde jongeren zijn er geregeld snapchat-accounts beschikbaar waarop jongeren bij dealers drugs kunnen bestellen 'en dan sturen ze er foto's van'. Die snapchat-accounts worden gepromoot onder de jongeren zodat in drugs geïnteresseerden er vanzelf op terecht komen. Ook Instagram en Whatsapp worden vaak gebruikt om drugs aan de man te brengen. De centrale boodschap van de geïnterviewde jeugd is: drugs is alom tegenwoordig en zonder veel moeite verkrijgbaar. En wat opvalt, is dat jongeren die zeggen dat zij geen drugs gebruiken, desondanks heel gemakkelijk kunnen vertellen wie er dealt. Sommige soorten drugs zijn in Gouda zelf evenwel niet gemakkelijk verkrijgbaar. Een van de geïnterviewde jongeren (18 jaar, zelf dealer) spreekt over

[50] Dit percentage telt niet op tot honderd procent omdat respondenten op meerdere plaatsen drugs kunnen kopen.
[51] Van deze 11 jongeren blijken er 3 minderjarig (alle drie 17 jaar oud tijdens de enquête). De rest was meerderjarig.

ketamine. Dat wordt volgens hem vooral aangeboden door 'specialistische dealers' in de kleinere dorpen rond Gouda. Verder zou er volgens jongeren een sterke concurrentiestrijd gaande zijn tussen dealers. Daardoor wordt bijvoorbeeld drugs goedkoper naarmate iemand vaker afneemt bij dezelfde dealer.

3.4 Normen jongeren over drugsgebruik

In de vragenlijst werden geen vragen gesteld over de normen ten aanzien van drugsgebruik. We baseren ons in deze paragraaf daarom op de (groeps)interviews en telefonische interviews met jongeren. De houding van schoolgaande jeugd tegenover drugsgebruik is divers, maar nuchterheid voert de boventoon. Of beter: aan onverschilligheid grenzende tolerantie. De uitspraak dat 'iedereen het zelf moet weten' of er drugs wordt gebruikt horen we bij bijna elke geïnterviewde jongere. Als de niet-gebruiker er maar geen last van heeft. Op basis van de interviews is het algemene patroon dat iedereen vrij moet zijn om te bepalen wat hij of zij wil. Daarnaast is een enkeling fel anti-drugs. Die houding koppelen jongeren soms aan hun geloof (we spraken islamitische jongeren en ook een enkele gereformeerde jongere) of slechte ervaringen uit het verleden met dealende foute vriendjes of eigen drugsgebruik. Opvallend is dan dat de jongere waarvan we weten dat deze ook zelf drugs heeft verkocht in het interview nadrukkelijk aangeeft dat veel jongeren maar wat aanrommelen met drugs en er geen kennis van hebben. Hij beveelt een goede voorlichting aan zo van 'als ze het dan toch gebruiken, laat ze het dan goed gebruiken'. En als zijn eigen broertje zou gebruiken 'slaat hij hem direct op zijn smoel'.

Ook de rol van ouders wordt genoemd in interviews. Die zijn soms fel tegen (soms vanwege het geloof) of ze zitten er wat 'losser' in. Zoals een meisje (16) dat aangeeft thuis geen drugs te gebruiken, hoewel haar ouders weten dat ze regelmatig blowt. Haar moeder kwam er pas heel laat achter dat ze blowde omdat ze een zakje wiet vond in de jaszak van het meisje. Haar moeder was in eerste instantie erg boos, maar toen het meisje de kans kreeg om uit te leggen dat ze het deed om rust te vinden kon haar moeder het begrijpen. Haar vader niet, dat had zoiets van; 'het is je eigen keuze, en als je daarmee je leven wil vergooien moet je dat doen'.

Hoofdlijn is ook dat als jongeren drugs gebruiken als 'medicijn' om rustig te worden of hun problemen te vergeten, geïnterviewde jongeren er wel begrip voor lijken te hebben. Er is bijvoorbeeld alle begrip voor een jongere die blowt wegens een beroerde thuissituatie. Of wegens depressieve klachten. Al met al lijkt drugsgebruik (ook voor niet-gebruikende jongeren) normaler te worden, terwijl het vroeger in de tienertijd van hun ouders volgens jongeren misschien wat uitzonderlijker was. Drugsgebruik wordt geaccepteerd als zelfmedicatie en als gezelschapsactiviteit, iets wat je met je vrienden kan doen. Echter, aan de tolerantie komt een einde als jongeren worden geconfronteerd met beelden en verhalen over 'zombiedrugs' zoals Flakka en Spice[52]. Daarvoor zijn ze bang en die wijzen ze resoluut af. Een jongen (15 jaar) vat de houding van zijn leeftijdsgenoten als volgt samen: 'Ik denk wel dat door internet drugs meer normaal zijn geworden, er wordt makkelijker gedacht over softdrugs. Ik denk niet dat over harddrugs makkelijker wordt gedacht.'

[52] Spice is een mengsel van kruiden dat via internet te koop is. Spice wordt gerookt vanwege het cannabisachtige effect. Deze effecten worden veroorzaakt doordat aan de kruiden synthetische (kunstmatige) cannabinoiden zijn toegevoegd. Het is dus niet hetzelfde als reguliere cannabis. Echter kan deze indruk wel gewekt worden doordat het in kruiden wordt verwerkt waardoor het kan lijken op echte cannabis. Deze synthetische cannabinoiden zijn inmiddels in een aantal Europese landen verboden. (https://www.jellinek.nl/vraag-antwoord/wat-is-spice/, geraadpleegd d.d. 27 mei 2020)

Het in deze paragraaf geschetste lokale beeld komt overeen met het landelijke beeld ten aanzien van drugs in de Landelijke Drugs Monitor (2019, p.93). Er is landelijk een mentaliteitsverandering gaande. Er is een hoge tolerantie ten opzichte van drugs en drugsgebruik, en de gevaren voor de gezondheid en de maatschappij worden onderschat. Mensen staan er te weinig bij stil dat zij door drugs te gebruiken bijdragen aan de criminele industrie, en aan alle misstanden die dat met zich meebrengt.

3.5 Wat is er volgens jongeren aan te doen?

Jongeren denken dat drugsgebruik lastig is om tegen te gaan. Jongeren trekken zich weinig aan van de voorlichtingen die er op dit moment worden gegeven over drugs op scholen. Een meisje (15 jaar) denkt niet dat jongeren anders gaan denken door voorlichting. Ze denkt dat er iets echt goed mis moet gaan voordat jongeren zich daar iets van aan gaan trekken. Sommige geïnterviewde jongeren merken op dat voorlichtingen vaak erg belerend zijn en er weinig ruimte is om het gesprek met elkaar aan te gaan en de verschillende meningen te belichten die er kunnen zijn over drugsgebruik (zie vorige paragraaf). Het gesprek over drugs moet volgens jongeren niet alleen op school worden gevoerd door professionals, ook ouders zijn cruciaal volgens jongeren om het gesprek mee aan te gaan. Als zij tenminste zelf niet het probleem zijn wegens eigen drugsgebruik. Een van de geïnterviewden (jongen, 18 jaar) krijgt bijvoorbeeld harddrugs van zijn vader als ze naar een feestje gaan samen met zijn broer. Ze mogen dan gebruiken van zijn vader, maar die gaat wel mee om toezicht te houden.

De geïnterviewde jongeren vinden het naast het gesprek voeren over drugsgebruik een goed idee om strenger op te treden, kluisjescontrole te doen of te surveilleren op scholen.

Jongeren noemen vooral maatregelen die betrekking hebben op scholen, een enkeling maakt ook de koppeling met drugsgebruik en dealen rondom de scholen. Uit interviews (en de vragenlijst) komt naar voren dat ze daar geregeld in contact komen met drugs en drugsgebruik. Sommige geïnterviewden storen zich aan leraren die dat probleem niet kunnen of willen zien. Volgens een van de geïnterviewden maken leraren grapjes over het probleem of zij lijken het niet serieus te nemen. Dat is overigens niet het beeld dat wij hebben op basis van onze interviews met (onderwijs)professionals (zie volgend hoofdstuk).

Naast het gesprek aangaan op school en door ouders en meer toezicht en controle (!) komen geïnterviewden nog met andere oplossingen: een andere uitlaatklep vinden voor problemen in plaats van drugs, praten met een therapeut, bij een vriend uit de buurt blijven zo lang hij drugs gebruikt of ouders bewust maken van het feit dat het gebeurt. In een groepsinterview met (enkele jongeren van Marokkaanse afkomst) worden dan nog de Marokkaanse buurtvaders genoemd. Die zouden laagdrempelig kunnen worden ingezet om jongere aan te spreken op gedrag en tevens met hen het gesprek aan te gaan. Een leerling is voor het legaliseren van drugs(gebruik). Volgens deze jongen zal er dan ook minder criminaliteit zijn. Een van de jongeren vindt ten slotte dat er meer camera's moeten hangen. Andere jongeren zijn het hiermee oneens: dan gaan dealers juist ergens anders dealen, meer ondergronds. Er zijn ook jongeren die vinden dat er niks moet gebeuren. Een van de jongens in ene groepsinterview merkt op 'Als ikzelf maar geen problemen van ervaar. Als er wel wat aan wordt gedaan, blijven jongens toch doorverkopen. Je kan het niet stoppen. Als je je leven wilt verkloten, moet je drugs gaan gebruiken. Er is weinig aan te doen.'

3.6 Bijvangst over dealers

De reden voor sommige jongeren om niet deel te nemen aan de interviews was de angst voor drugsverkopers: runners en dealers. Dat hoorden we dan terug van jongeren of professionals via

welke we met deze jongere in contact probeerden de komen. Of het werd in een korte motivatie door jongeren benoemd als antwoord op onze vraag waarom ze niet wilden deelnemen. Deze houding is helemaal in lijn met het landelijke beeld rondom jeugdcultuur (met name de straatcultuur) waarbij verraad ('snitching') een grove normschending is (Roks, 2015; Bervoets, Wolsink, Van den Akker en Ferwerda, 2020). Op basis van de interviews met jongeren en professionals is echter bekend dat er een reële dreiging is ten aanzien van jongeren die al te veel loslaten over drugsverkopers. Zo vertelt een meisje (15 jaar) dat zij ook echt wel werd lastiggevallen toen zij ooit al teveel persoonlijke informatie prijsgaf over dealers.

Opvallend is het dan des te meer dat jongeren in de interviews toch wel opmerkingen maakten over dealers en met name in de vragenlijst (anoniem!) best het een en ander wisten te melden.[53] Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is deze paragraaf minder van belang. Het is echter betekenisvolle bijvangst voor het onderzoek dat we gelijktijdig uitvoerden naar lokale drugsnetwerken. In tabel 4.1 staat kort en bondig wat sommige geënquêteerde jongeren wisten van dealers. Omwille van de veiligheid van de geïnterviewde jongeren hebben we waar we dat nodig achtten informatie in de tabel geanonimiseerd. Wat opvalt is dat sommige respondenten heel specifieke informatie hebben over dealers. Denk aan een meer dan eens genoemd social media-account waarmee drugs kan worden besteld.[54] Een deel geeft aan dat het 'jonge mensen zijn' dat ze niet opvallen en soms ook nog 'aardig' zijn. Overigens: de meeste respondenten hebben geen of heel algemene informatie gegeven.

Het algemene beeld is dat de dealers hun best doen op de achtergrond te blijven door niet op te vallen. Dat is geen onverstandige strategie, want opvallen levert mogelijk de aandacht op van politie en justitie. Aan de andere kant moeten ze wel weer opvallen bij hun jonge 'klanten', want zoals reeds aangegeven is er veel concurrentie op de drugsmarkt. Het lijkt erop dat zij willen opvallen door de sympathie en het vertrouwen te winnen van jongeren (als de situatie dat toelaat). Dat lijkt opvallend veel op 'social grooming'. Meer dan eens wordt genoemd dat dealers jonge personen zijn, 'Nederlandse jongens' zijn of juist 'allochtonen'[55]. Bij een enkele geïnterviewde, waaronder een meisje van 16, bestaat nog wel begrip voor dealers. 'Het is nu eenmaal heel gemakkelijk geld verdienen en dat vinden jongeren aantrekkelijk, zo merkt ze op.

Sommige geïnterviewde jongeren kennen de wereld van de dealers erg goed. Een enkeling heeft zelf gedeald, kent vrienden die dat doen of familie. Als jongen (14 jaar) gevraagd zou worden voor het dealen van drugs haalt hij volgens eigen zeggen zijn neef erbij. Die zou dan een flink woordje spreken met degene die het hem vraagt, en wellicht geweld toepassen. Diezelfde jongen geeft echter aan 'Maar soms maken ze je zo bang dat je het gewoon moet doen. Ze laten jongetjes in de schulden komen bij hen en maken ze afhankelijk van ze. Je moet dealen en zo betaal je ze terug'. Volgens andere jongeren is de concurrentie tussen dealers zo groot dat er volgens hen in Gouda veel ripdeals gebeuren. Daarbij wordt in de gesprekken vermoedelijk ook wel wat grootspraak gebruikt. Een van

[53] Vanzelfsprekend staat er ook 'flauwekul' tussen, maar dat past ook een beetje bij tieners die een vragenlijst invullen.

[54] Toen wij dit account intypten op Instagram en Snapchat (zoals aangegeven veelgenoemde media waarmee drugs wordt verkocht), leverde dat overigens niets op. Behalve enkele andere gelijknamige accounts die op het eerste gezicht niets met drugs hadden te maken.

[55] Uit het vorige onderzoek naar de drugsnetwerken kwam naar voren dat er een aantal netwerken is van Marokkaans-Nederlandse origine. Des te meer valt dan de waarneming van scholieren op dat het (tegenwoordig) ook 'Nederlandse jongens' zijn. Dat beeld werd bevestigd door een geïnterviewde jonge (voormalige) dealer en een meisje wiens vriend ooit dealde.

de jongeren geeft bijvoorbeeld aan zelf ook wel met een ripdeal mee te doen als zijn vrienden of familie erom vragen. Uit loyaliteit, maar niet in zijn eentje. Hij merkt nog op: 'Als het echt om grote hoeveelheden gaat moet je een wapen meenemen'.

Tabel 3.13 Informatie over dealers	**n**
16-21 allemaal gewone jongens	1
19 jarige, verder hele aardige mensen	1
21, deed havo, toen vmbo maar niet afgemaakt. Nu werkt die voltijd maar kent hem omdat ze bij hem in de klas zat.	1
21, Nederlands @oxxxxxxs24x	1
21, Nederlands, sxxxx dx bxxx, oxxxxxxs24x	1
Allochtonen	1
Buitenlands	1
coffeeshop vanwege veiligheid	1
Geen idee	1
Gewoon Nederlandse jongens	1
Grote pitbulls	1
ik heb een vriendin van mijn leeftijd die wel eens dealt naast school	1
Ik heb er geen	1
Ik heb gehoord dat mensen op mijn school drugs doorverkopen	1
Ik kan niet veel zeggen, ken geen dealers	1
Ik ken geen dealers	1
Ik ken geen dealers of gebruikers	1
Ik ken wel vrienden die dealers kennen	1
kan van alles zijn, geen stereotype. Meer mannen dan vrouwen.	1
Ken ze niet	1
leeftijdsgenoot	1
Meestal jong. Tussen 18 en 24. Meestal buitenlands	1
Meestal jongens die ongeveer 17/18 zijn. Meer weet ik niet.	1
Meestal jongeren	1
Mijn leeftijd + vrienden	1
n.v.t.	6
Niet van toepassing	2
Niets over dealers, degene die gebruikt is 17	1
niks	2
Niks	10
Niks want ik gebruik niet. Ik ben puur	1
Niks!	1
Nooit mee in contact gekomen	1
Normale jongens	1
Op school. 16/17/18. Via via	1
verschillende achtergronden, meestal rond 25 jaar	1
vrienden regelen dat	2
Waar ik vandaan kom kan het iedereen zijn	1
Wonen vaak achterstandswijk. Gewapend	1

Zelf gebruik ik niet maar ik merk bij mijn vrienden dat ze hiermee hun extra geld mee verdienen. Dan bedoel ik coke, XTC enzovoorts. De verkoop vindt altijd plaats in de club	1
zelfde leeftijd als ik en gewoon Nederlands	1
Zijn best jong rond 14 tot 20	1

3.7 Deelconclusie

In dit hoofdstuk hebben we jongeren zelf aan het woord gelaten over drugsgebruik, op basis van interviews en vragenlijstonderzoek. Daarbij valt een aantal zaken op.

Het beeld van jongeren dat drugsgebruik wijd verspreid is (ook het algemene beeld van de professionals, volgend hoofdstuk) verhoudt zicht niet goed tot de lage zelfrapportage van drugsgebruik in de vragenlijst: 15 procent geeft aan dat zij soms drugs gebruiken en 7 procent (heel) vaak. En ook de percentages in het representatieve lokale GGD-onderzoek (tabel 2.1, vorig hoofdstuk) laten niet de conclusie toe dat het drugsgebruik wijd verspreid is, in de zin van hoge percentages gebruikers. Verder is het beeld op basis van de interviews: gebruikende jongeren gebruiken meer softdrugs dan harddrugs; en jongeren drinken meer alcohol dan dat ze drugs gebruiken. Dit beeld wordt bevestigd door de statistiek in hoofdstuk 2 en het vragenlijstonderzoek. Wanneer we inzoomen op harddrugs dan lijken naast ecstasy vooral ketamine en cocaïne populair. De 'boerencoke' amfetamine (speed) is niet erg in trek. De meeste jongeren gebruiken de drugs samen, omdat zij het een 'groepsactiviteit' vinden. Jongeren die in hun eentje drugs gebruiken zijn volgens de geïnterviewden vaak (ernstig) verslaafden die middelen nodig hebben om zich goed te voelen. De voornaamste redenen die jongeren in het vragenlijstonderzoek noemen voor drugsgebruik is dat het ontspant en dat ze graag de grenzen opzoeken (experimenteren). Dat doen ze dan graag in de vorm van een groepsactiviteit, met vrienden. In je eentje blowen wordt als uncool gezien. Met afstand wordt dan nog genoemd het drugsgebruik om langer te kunnen feesten. Een groep meerderjarige jongeren geeft in de vragenlijst aan dat zij hun drugs bemachtigen in uitgaansgelegenheden en via vrienden. Verder hebben sommige jongeren telefoonnummers of social media-accounts van dealers en hebben zij informatie over dealers.[56]

Op basis van ons interviewmateriaal komen we tot een aantal categorieën gebruikers: een meerderheid van recreatieve gebruikers die met name in (vrienden)groepen gebruiken, met daarnaast de problematische gebruikers die veel en vaak gebruiken (vaak ook als zelfmedicatie) en de experimenteerders (jongeren die af en toe drugs uitproberen). Deze categorieën kunnen uiteraard overlappen. Jongeren beschrijven in de interviews de doorsnee Goudse schoolgaande drugsgebruikende jongeren als *jongens* tussen de 16 en 21 jaar oud, die vaak een bijbaantje hebben en hobby's. Of er moet sprake zijn van problematisch drugsgebruik, dan is er vaak geen dagbesteding. Er wordt veel drugs gebruikt door jongeren die het thuis niet gemakkelijk hebben of die moeite hebben met de hoge eisen die de samenleving aan hen stelt. Dat motief roept de waarneming in het GGD-onderzoek uit hoofdstuk 2 in herinnering: een op de vijf leerlingen in Gouda laat geringe tot grote aanwijzingen zien voor angst en somberheid (depressieve klachten). Merkwaardig is overigens dat jongeren vooral denken aan de mannelijke sekse bij drugsgebruik. In

[56] In reactie op het conceptrapport vroeg de politie zich af of er nu een groter risico is dat mensen voor het eerst in aanraking komen met drugs door de toegankelijkheid van social media of dat er toch eerst al een elders ontstane motivatie zijn om drugs te gaan gebruiken. Op grond van ons materiaal hebben we reden om te veronderstellen dat er eerst een elders ontstane motivatie moet zijn, bijvoorbeeld ingegeven door groepsdruk van jongeren onder elkaar. De social media draagt dan wel bij aan een eenvoudig(er) toegankelijk drugsaanbod. En dealers zijn behoorlijk actief in het pushen van hun koopwaar op social media.

de vragenlijst nemen we immers geen significante verschillen waar tussen jongens en meisjes. Uit de interviews met professionals en jongeren komt het seksverschil ook niet zozeer naar voren.

De houding van schoolgaande jeugd tegenover drugsgebruik is divers, maar nuchterheid voert de boventoon. Of beter: aan onverschilligheid grenzende tolerantie. De uitspraak dat 'iedereen het zelf moet weten' of er drugs wordt gebruikt horen we bij bijna elke geïnterviewde jongere. Als de niet-gebruiker er maar geen last van heeft. Op basis van de interviews is het algemene patroon dat iedereen vrij moet zijn om te bepalen wat hij of zij wil. Hoofdlijn is ook dat als jongeren drugs gebruiken als 'medicijn' om rustig te worden of hun problemen te vergeten, zij er wel begrip voor lijken te hebben. Dit sluit goed aan bij een landelijk gesignaleerde mentaliteitsverandering. Er is een hoge tolerantie ten opzichte van drugs en drugsgebruik, en de gevaren voor de gezondheid en de maatschappij worden onderschat.

Toch moet er volgens sommige jongeren nog wel wat worden gedaan aan het gebruik, omdat zij er zich zorgen over maken. Naast het gesprek aangaan op school en door ouders en meer toezicht en controle (!) komen geïnterviewden nog met andere oplossingen: een andere uitlaatklep vinden voor problemen in plaats van drugs, praten met een therapeut, bij een vriend uit de buurt blijven zo lang hij drugs gebruikt of ouders bewust maken van het feit dat het gebeurt.

4 Professionals aan het woord: verschuivingen en zorgen

4.1 Dit hoofdstuk: diverse oogpunten

In dit hoofdstuk gaan we in op patronen in de interviews met een brede waaier aan professionals die gezien hun dagelijkse werkzaamheid (ook) kijk hebben op (jeugdig) drugsgebruik, of dat eigenlijk zouden moeten hebben. In dat verband is het, aanvullend op de methodenverantwoording, nog relevant op aan te geven dat niet alle interviews daarom doorgang vonden. Soms gaven professionals aan dat ze graag wilden meewerken maar er naar eigen zeggen toch net te weinig van wisten. Denk aan personen die meer met beleid dan uitvoering bezig zijn, of voor wie drugs(gebruik) gezien het takenpakket net te ver van hun bed afstaat. Uit de interviews is ook gebleken dat sommige professionals zich bij hun waarnemingen baseerden op rechtstreeks contact met jongeren. Anderen moesten af en toe putte uit meer op 'van horen zeggen door collega's'. We interviewden personen van gemeente (o.a. leerplicht, handhaving), politie, jongerenwerk, maar ook bijvoorbeeld verslavingszorg, jeugdbescherming, jeugdzorg (overig) als een aantal onderwijsprofessionals. Denk aan schoolleiders, docenten en zorgcoördinator (zie bijlage 2 voor een overzicht). We stelden de professionals vragen over de aard van het drugsgebruik, hun beeld omtrent gebruikersprofielen, hoe jongeren aan hun drugs komen en daarbij ging het automatisch ook over de huidige aanpak. Meer nog dan bij de jongeren konden we bij professionals vragen stellen over de door hen waargenomen trends. En dan steeds vanuit hun eigen werkzaamheden en perspectief. Jongeren werden zoals aangegeven gehinderd door hun nog jonge leeftijd om trenduitspraken te kunnen doen. Interessant is uiteraard ook om te zien welke opvallende overeenkomsten en verschillen er zijn tussen de beelden, opvattingen en ervaringen van professionals en die van de jongeren. Waar mogelijk gaan we daarop in.

4.2 Profiel drugsgebruik en drugsgebruikers

Schatting drugsgebruik volgens professionals

Wat direct opvalt in de gesprekken met de professionals, is dat zij het beeld hebben dat de omvang van het drugsgebruik sterk is toegenomen. Zij spreken daarover hun zorg uit. Zowel hard- als softdrugs zou vaker door de schoolgaande jeugd worden gebruikt. Het beeld is dat nu veel meer jongeren dan vroeger drugs gebruiken. Dat zou volgens sommigen van hen af te meten zijn aan het straatbeeld in Gouda waarin blowende jongeren een vertrouwd beeld zouden vormen. Drugs zou een normaal onderdeel zijn van de tegenwoordige tijdsbesteding en leefstijl van de jeugd. In het bijzonder maken de professionals zich zorgen over veel en vaak blowen en lachgas gebruik. Dat zou bij veel jongeren het normaal functioneren in de weg staan. 'Je ziet die lachgaspatronen overal', is een uitspraak die geregeld wordt opgetekend tijdens de gesprekken. Jongerenwerkers en politie geven echter aan dat de patronen juist minder worden waargenomen: veel jongeren die lachgas gebruiken zijn overgegaan op tanks die bij de horecagroothandel te koop zijn; grootverbruik dus. De GGD geeft overigens aan in zowel patiëntencontact als in vragenlijstonderzoek (bij ons beschikbaar, zie vorig hoofdstuk) dat zij weinig terugziet van het beeld dat er heel veel lachgas zou worden gebruikt.

Dit algemene beeld over de toename en de omvang contrasteert met wat we in het vorige hoofdstuk aangaven over (landelijk en vermoedelijk ook in Gouda) daling van het drugsgebruik en

een procentueel zeer beperkt deel van de schoolgaande jeugd dat (zowel landelijk als lokaal) drugs gebruikt. Wel strookt het beeld van de professionals met de bevinding in het vorige hoofdstuk dat de gebruikende jeugd (veel meer) softdrugs gebruikt dan harddrugs. Een van de jeugdzorgmedewerkers geeft aan 'Je merkt wel dat het [harddrugs, EB] opkomend is. Mensen beginnen met een pilletje en dat wordt al snel cocaïne. Dat is dan meer gelinkt aan de festival-scene. MDMA en GHB hoor ik dan ook wel eens voorbijkomen. Het komt niet veel voor maar je hoort af en toe wel eens dat de jongeren harddrugs gebruiken, maar dat is niet het patroon. Af en toe hebben we er een keer een cliënt tussen zitten.' Deze uitspraak heeft echter geen betrekking op specifiek jeugd, maar op drugsgebruikers in het algemeen.

Specifiek onderwijsprofessionals geven aan dat zij niet zozeer zicht hebben op het feitelijk drugsgebruik. Veel gebruik blijft onzichtbaar voor volwassenen, dus ook voor hen. Wel geven zij aan dat ze het er meer met elkaar op school over hebben (ook met de leerlingen), dat er meer maatregelen door scholen worden genomen en dat ze ook in de klas meer zien. Mogelijk omdat ze als docenten na voorlichtingen beter hebben leren 'kijken' naar signalen van drugsgebruik. Denk aan de versufte jongere in de klas die helemaal in zijn of haar eigen wereldje blijkt te zitten. Verder merken sommige onderwijsprofessionals op dat jeugd zonder schroom praat over drugsgebruik, zij het liever niet over het eigen drugsgebruik.

Wat ten slotte opvalt, is dat de professionals over het geheel genomen niet het idee hebben dat het jeugdig drugsgebruik in Gouda afwijkt van elders. De GGD heeft niet het beeld dat het drugsgebruik in Gouda meer en erger is dan elders en geeft aan zich meer zorgen te maken over alcoholgebruik. Of professionals geven aan daar weinig zicht op te hebben, omdat ze alleen in Gouda werken en hierdoor lastig kunnen vergelijken. Een enkeling, die ook in Rotterdam heeft gewerkt, geeft aan dat het jeugdig drugsgebruik daar vele malen meer en ernstiger is.

Type jongeren volgens professionals

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 (tabel 2.9) kunnen we opmaken dat de leeftijd waarop respondenten beginnen met drugsgebruik rond de 17 jaar is (het gemiddelde is 16,7 jaar oud). Niemand van de geënquêteerde jongeren onder de 16 rapporteert drugsgebruik. Desondanks is het beeld van professionals dat het drugsgebruik op steeds jongere leeftijd plaatsheeft, al vanaf groep 8 of in de brugklas. Het beeld is dat jongeren op de HAVO en VWO meer gebruiken en dat jongeren van het VMBO meer in beeld komen als dealers. Of de dealers opvallend vaker van het VMBO zijn kunnen we op grond van onze gegevens niet zeggen. Wel weten we op basis van ons eerdere onderzoek Van Alle Markten thuis (Bervoets en van Wijk, 2015) dat de dealers – die wij in beeld hadden – wel opvallend vaak lager onderwijs genoten. Op basis van de vragenlijst was in elk geval niet automatisch duidelijk of er een verband is tussen drugsgebruik en hoogte van de opleiding (paragraaf 3.2).

Locaties

Alleen de politie en gemeentelijke handhaving zijn gezien hun taak goed in staat om specifieke plekken te noemen in Gouda waar geregeld drugs wordt gebruikt (en gedeald). Dat zijn over het algemeen de plekken die reeds werden genoemd in het vorig hoofdstuk. Andere professionals weten wel dat de omgeving van de Chocoladefabriek in beeld is, maar hebben minder zicht op specifieke plekken. Ook omdat hun werk zich soms beperkt tot huisbezoek en spreekkamer en zij niet op straat komen. Anderen komen vaak niet verder dan de vergaderkamer. In het algemeen valt het professionals op dat schoolgaande jongeren drugs gebruiken op locaties waar zij buiten het toeziend

oog van volwassenen zijn. Een enkele schoolprofessional merkt op dat er echter ook jongeren zijn die van hun ouders toestemming hebben om thuis te gebruiken en dan ook vrienden mogen meenemen om te gebruiken. Wat opvalt is dat de schoolprofessionals wel weten dat er in de omgeving van school wordt gedeald, maar niet heel precies weten waar.[57] Een specifieke scholengemeenschap wordt meer dan eens genoemd als plek waar in de nabijheid veel wordt gebruikt en gedeald. De geïnterviewde medewerker van die school geeft aan dat daarbij moet worden genuanceerd. Deze geeft aan dat de school mogelijk meer opvalt en in beeld komt, omdat daar verhoudingsgewijs meer dan bij andere scholen maatregelen zijn genomen tegen drugsgebruik. Denk aan extra toezicht en kluisjescontrole.

Een andere professional merkt op: 'overal waar bankjes en parkjes zijn, daar wordt drugs gebruikt'. Over de Chocoladefabriek zegt iemand: 'Daar wordt heel veel gedeald achter de flat, tussen de chocoladefabriek en het pizzatentje en gewoon rondom de chocoladefabriek. Met als doelgroep schoolgaande jeugd en wat ouderen. Daar hangen ze veel, de chocoladefabriek is een soort van overdekte hangplek. In de wc's gebeurt ook veel en daar gaan ze boven zitten blowen.'

4.3 Hoe komen jongeren aan hun drugs?

Professionals hebben het beeld dat jongeren vandaag de dag heel erg gemakkelijk aan hun drugs kunnen komen. Meer dan eens wordt aangegeven dat de dealercircuits tegenwoordig met social media minder gesloten zijn. Toen telefoonnummers nog belangrijker waren, moesten jongeren zien dat ze 'vrienden' werden met andere jongeren die nummers van dealers hadden. Nummers mochten niet in verkeerde handen vallen, uit vrees voor bijvoorbeeld politieonderzoek (o.a. tappen). Of jongeren kwamen via-via, bijvoorbeeld een vriend of een oudere broer, aan drugs.

Dat was vroeger; feitelijk nog maar enkele jaren terug. Zoals aangegeven, zeggen jongeren dat Instagram en Snapchat tegenwoordig, nog meer dan WhatsApp, veel worden gebruikt om via specifieke accounts drugs te bestellen. In telefoons treft de politie - wellicht om die reden - tegenwoordig veel minder nummers aan van dealers dan enkele jaren terug. Volgens sommige professionals spelen – wederom – sommige ouders een cruciale rol. Er zijn ouders die zelf thuis 'de hele mikmak' gebruiken en drugs voorradig hebben. Denk aan cocaïne, XTC, hasj en joints. Er zou bijvoorbeeld een adres zijn in Oosterwei waar jongeren heen gaan voor hun drugs en waar ze dan ook rondhangen.

Professionals maken zich zorgen om de wijze waarop drugs wordt gepusht: eerst gratis, soms tegen een 'vriendenprijsje, maar altijd met het doel van dealers om jongeren verslaafd en afhankelijk te maken.

4.4 Toen en nu: waargenomen trends

We vroegen ook door op verschillen tussen pakweg tien jaar geleden en nu. We wilden zicht op trends. Ten eerste signaleren professionals verschillen rondom de beschikbaarheid van drugs (zie vorige paragraaf). Toch denken professionals van de GGD niet dat er meer drugs gebruikt worden dan voorheen. Landelijke cijfers ondersteunen dat beeld (zie vorig hoofdstuk). Er is volgens de GGD een toename van jongeren die bij de GGD en verslavingszorg komen wegens drugsgebruik. Het probleem is dan volgens hen niet verslaving (een lange termijn probleem), maar overmatig gebruik. Denk aan incidenten als gevolg van overdoses (o.a. psychoses).

[57] Een kleine observatie onzerzijds is dat het dealen gebeurt vanuit auto's en scooters die snel koopwaar op bestelling afgeven. Dit beeld werd bevestigd door de politie.

Ten tweede denken professionals dat tegenwoordig op elk schoolplein wordt gedeald. Op basis van hoofdstuk drie weten we echter dat het daarbij veelal niet om de schoolpleinen zelf gaat, maar meer specifiek om de nabijheid van scholen. Onderwijsprofessionals geven aan dat er strenge controles worden uitgevoerd op drugsgebruik op het schoolplein zelf. De kans dat daar wordt gebruikt is daarom volgens hen klein. Ten derde – ook reeds aangegeven – zijn professionals van mening dat jongeren veel jonger drugs zijn gaan gebruiken. Ook jongeren onder de zestien zouden nu veel vaker dan vroeger drugs gebruiken. Dat kan natuurlijk heel goed het geval zijn, hoewel wij op basis van ons andere onderzoeksmateriaal geen bewijs daarvoor hebben gevonden. De vierde trend die wordt waargenomen is het toegenomen wapengebruik. Jongeren zouden mede vanwege bijvoorbeeld de drillrapp cultuur[58] meer (steek)wapens bij zich dragen. Jongeren geven echter in de gesprekken aan dat in Gouda de drillrap (jeugd)cultuur nauwelijks een rol van betekenis speelt. En dus ook niet bij de verklaring voor toegenomen wapenbezit. De politie en het jongerenwerk geven aan dat de concurrentie op de drugsmarkt erg groot is en dat het toegenomen wapenbezit daar mogelijk mee te maken heeft. De een geeft op basis daarvan aan dat het wachten is op de eerste liquidaties in Gouda. Anderen relativeren dat beeld, vanwege de kleinschaligheid van Gouda. Doordat er veel familiebanden zijn en de kans groot is dat personen elkaar kennen, zou de kans op liquidaties in Gouda wezenlijk kleiner zijn dan in bijvoorbeeld Rotterdam of Amsterdam.

4.5 Bijvangst: over dealers

Jongeren hadden in de interviews en (vooral) de vragenlijst heel specifieke informatie over dealers. Bij de professionals is het beeld wat algemener. Hun beeld is dat dealers vandaag de dag veel werken met social media en zo proberen drugs aan de man te brengen. Ook wordt vaak opgemerkt dat ze 'jongetjes in de schulden laten komen en deze klusjes laten doen' (bijvoorbeeld drugs bewaren).

De lokale drugsnetwerken in Gouda zouden zich volgens professionals nog altijd vooral richten op de bovenlokale drugsmarkt en daarbij zouden naast hennep, cocaïne en heroïne het beeld bepalen. Dat beeld herkennen we nog van Van Alle Markten Thuis (Bervoets en van Wijk, 2015). Slechts een deel van de dealers zou zich (daarnaast) wat meer richten op de drugs-gebruikende jeugd op Goudse scholen. Dat zouden dan vooral de – soms nog erg – jonge dealers zijn. Die zouden immers niet opvallen tussen de schoolgaande jeugd. Ook zijn er volgens professionals dealers die zich richten op sportclubs om daar drugs aan de man te brengen.

Volgens enkele professionals valt op dat er ook lokaal (weer) meer heroïne wordt gedeald. Dat opiaat was tot voor kort vooral bedoeld voor de Franse en Belgische markt. Volgens een jongerenwerker komt dit doordat hennepdealers hun producten tegenwoordig een extra 'bite' geven door heroïne toe te voegen.

Een van de geïnterviewden merkt op dat hij het beeld heeft dat het dealen van drugs net als het gebruik maatschappelijk veel meer geaccepteerd is dan voorheen.

4.6 Wat is er aan te doen volgens professionals?

Wat opvalt is dat de professionals een genuanceerd beeld hebben van de manier waarop drugsgebruik moet worden aangepakt. Ook politiemensen geloven niet dat handhaving en repressie de enige antwoorden zijn. Drugsgebruik zien zij net als andere professionals toch vooral als een sociale problematiek waarbij ouders, leerkrachten en hulpverlening een rol moet spelen.

[58] https://www.parool.nl/amsterdam/een-criminele-rapper-verdient-geen-podium-of-wel~bcbcb361/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F geraadpleegd op 22 mei 2020.

Professionals zijn zich ervan bewust dat een deel van de jeugd drugs gebruikt wegens psychische klachten. Meer dan eens noemen zij de enorme maatschappelijke druk op de jeugd van nu in de vorm van torenhoge verwachtingen door ouders, de samenleving en jeugd onderling. 'Op social media maken veel jongeren elkaar gek' merkt iemand van verslavingszorg op. Deze persoon geeft ook aan dat zij het beeld herkent van jongeren dat voorlichting met 'een opgeheven vingertje' niet helpt. Ook andere professionals menen dat 'het gesprek aangaan' met jongeren veel meer effect sorteert.

Onderwijsprofessionals geven aan dat Goudse scholen (zij het niet in dezelfde mate) al het een en ander doen tegen drugsgebruik. Ook zij vinden het gesprek belangrijk, en geven daarnaast aan dat zij ook (willen) investeren in de bewustwording onder docenten. Want: als je niet snapt wat je ziet, zie je het ook niet. Het lijkt er op – althans in de interviews die wij met ze hadden – dat de tijd voorbij is dat scholen wegens het imago liever niet al teveel ruchtbaarheid wilden geven aan drugs op school. Ze zien er het belang van in, zo geven ze aan. Met name de zorgcoördinatoren op school maken er werk van. Zij staan in verbinding met bijvoorbeeld de wijkagent. Maar ook nu merken we dat het thema nog gevoelig ligt en scholen bijvoorbeeld liever niet hebben dat we in deze rapportage schoolnamen vermelden. Andere voorstellen van professionals zijn de oorzaak van het gebruik te achterhalen en daarin een verschil te maken bij de aanpak. Recreatief gebruik is anders dan zelfmedicatie. En iemand geeft nog aan: zorg ook dat ouders binding houden met de scholen en sportclubs van hun kinderen. Nu worden de kinderen zo losgelaten en is er weinig binding en toezicht.

4.7 Deelconclusie

In dit hoofdstuk zijn we ingegaan op patronen in de interviews met een brede waaier aan professionals die gezien hun dagelijkse werkzaamheden (ook) kijk zouden moeten hebben op (jeugdig) drugsgebruik.

Wat opvalt is dat het beeld dat professionals hebben niet altijd overeenkomst met onze andere onderzoeksbronnen. Zo hebben zij het idee dat de omvang van het drugsgebruik sterk is toegenomen. En dat het gebruik ook steeds jonger begint. Zij spreken daarover hun zorg uit. Zowel hard- als softdrugs zou vaker door de schoolgaande jeugd worden gebruikt. Dit algemene beeld over de toename en de omvang contrasteert met wat we in hoofdstuk twee aangaven over een (landelijk en ook in Gouda) daling van het drugsgebruik en een procentueel zeer beperkt deel van de schoolgaande jeugd dat (zowel landelijk als lokaal) drugs gebruikt. Ook hebben we (zie vorig hoofdstuk) geen overtuigend bewijs voor de verjonging van het drugsgebruik. Het wordt althans niet gerapporteerd door jongeren zelf. Wel strookt het beeld van de professionals met de bevinding in het vorige hoofdstuk dat de gebruikende jeugd (veel meer) softdrugs gebruikt dan harddrugs. En professionals hebben terecht het beeld dat jongeren vandaag de dag heel erg gemakkelijk aan hun drugs kunnen komen. Dat geven jongeren zelf ook aan. En professionals geven aan dat de jongeren van nu gemakkelijker over drugs denken dan de jongeren van vroeger.

Wat ook opvalt, is dat de professionals over het geheel genomen niet het idee hebben dat het jeugdig drugsgebruik in Gouda afwijkt van elders. Op basis van ons materiaal hebben we wel het idee dat Gouda enkele specifieke kenmerken heeft zoals een centrumfunctie waardoor er verhoudingsgewijs veel middelbare scholen zijn. En op basis van Van Alle Markten Thuis (2015) weten we dat er een zeer levendige drugsmarkt is die zich echter vooral richt op bovenlokale handel. Professionals hebben ook dat beeld. Maar dat is onvoldoende reden om aan te nemen dat het

gebruik in Gouda wezenlijk afwijkt van elders. De globale vergelijking met landelijke cijfers wijst daar ook op.[59]

Wat opvalt is dat de professionals een genuanceerd beeld hebben van de manier waarop drugsgebruik moet worden aangepakt. Zij geloven niet dat handhaving en repressie het enige antwoord zijn (zie vorige paragraaf).

[59] De in hoofdstuk twee genoemde Goudse percentages rondom harddrugsgebruik en het gebruik van lachgas in de Jongerenpeiling 2019 wijken niet wezenlijk af van het regionale percentage. De percentages rondom softdrugsgebruik zijn zelfs lager dan het regionale percentage.

5 Beschouwing, conclusies en aanbevelingen op maat

5.1 Inleiding

De gemeente Gouda heeft Bureau Bervoets en Bureau Beke verzocht om een onderzoek uit te voeren naar het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren.[60] Deze behoefte aan onderzoek komt voort uit de in 2019 vastgestelde Kadernota Integraal veiligheidsbeleid van de gemeente Gouda, waarin is toegezegd deze thematiek nader te onderzoeken. Beide bureaus leverden enkele jaren terug het onderzoek Van Alle Markten Thuis (2015) op. Dat betrof een systematische analyse van de aanbodzijde van de Goudse drugsmarkt. In dit onderzoek ligt de nadruk op de vraagkant van de drugsmarkt. In een separaat onderzoeksrapport wordt ingegaan op de aanbodzijde.

In dit slothoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen, plaatsen we de bevindingen in perspectief (met een beschouwing) en presenteren we een set aanbevelingen waarmee de gemeente en haar netwerkpartners verder kunnen met een aanpak rondom jeugdig drugsgebruik. De dataverzameling voor dit onderzoek vond grotendeels plaats in de eerste helft van 2020.

5.2 De eerste twee onderzoeksvragen beantwoord (conclusies)

1. Wat zijn de omvang en aard van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd in Gouda?
a. Wat is de (geschatte) omvang van het drugsgebruik onder schoolgaande jongeren? Welke ontwikkelingen zijn er?
b. Wat is het profiel van de jonge drugsgebruikers en van het drugsgebruik?
c. Welke aankoopstrategieën hanteren jongeren?

De omvang: te hoog ingeschat

In dit onderzoek analyseerden we zowel openbare bronnen (nieuwsberichten, websites, documentatie) als statistiek om een goede schatting te doen van de omvang van het lokale drugsgebruik door schoolgaande jongeren in Gouda. Ook de interviews en de vragenlijst boden aanknopingspunten. Daarbij valt direct een aantal zaken op.

Allereerst is voor het beeld dat *professionals* hebben niet altijd bewijs op basis van onze onderzoeksbronnen. Zij hebben het idee dat de omvang van het drugsgebruik sterk is toegenomen en dat het gebruik ook steeds jonger begint. Zij spreken daarover hun zorg uit. Zowel hard- als softdrugs zouden vaker door de schoolgaande jeugd worden gebruikt. Dit algemene beeld over de toename en de omvang contrasteert met wat in hoofdstuk twee aangegeven werd over een (landelijke en lokale) daling van het drugsgebruik en een procentueel zeer beperkt deel van de schoolgaande jeugd dat (zowel landelijk als lokaal) drugs gebruikt. Ook hebben we geen bewijs voor de verjonging van het drugsgebruik. Het wordt althans niet gerapporteerd door jongeren zelf. Wel strookt het beeld van de professionals met de bevinding in het vorige hoofdstuk dat de gebruikende jeugd (veel meer) softdrugs gebruikt dan harddrugs.

Ook het beeld *van jongeren* dat drugsgebruik wijdverspreid is (dat aansluit bij het algemene beeld van de professionals) verhoudt zicht niet goed tot de lage zelfrapportage van drugsgebruik in de vragenlijst: 15 procent geeft aan dat zij soms drugs gebruiken en 7 procent (heel) vaak. En ook de

[60] Daarbij betrof het globaal de categorie jongeren van 12 tot en met 20 jaar.

percentages in het lokale, representatieve GGD-onderzoek laten niet de conclusie toe dat het drugsgebruik wijd verspreid is, in de zin van hoge percentages gebruikers.

Verder is het beeld op basis van de interviews: gebruikende jongeren gebruiken veel meer softdrugs dan harddrugs; en jongeren drinken meer alcohol dan dat ze drugs gebruiken. Dit beeld wordt bevestigd door de statistiek in hoofdstuk 2 en het vragenlijstonderzoek. We kunnen op basis van onze gegevens een voorzichtige schatting doen van het aantal drugs gebruikende scholieren in Gouda (hoofdstuk twee). Uit onze berekening zou blijken dat per oktober j.l. 211 scholieren recent softdrugs hebben gebruikt en zouden er 18 recente harddrugsgebruikers zijn. Op eenzelfde manier kan ook het ooit-gebruik worden geschat. Dat komt dan op 404 (4,4 procent) voor softdrugs en 55 (0,6 procent) voor harddrugs. Doen we dezelfde berekening voor lachgasgebruik, dan zouden er per oktober en 358 scholieren zijn (3,9 procent) die ooit lachgas hebben gebruikt en 92 (1,0 procent) die recent nog lachgas hebben gebruikt.

Professionals hebben over het geheel genomen niet het idee dat het jeugdig drugsgebruik in Gouda afwijkt van elders. Op basis van Van Alle Markten Thuis (2015) weten we wel dat er een levendige drugsmarkt is die zich echter vooral richt op bovenlokale handel. Professionals hebben ook dat beeld. Maar dat is onvoldoende reden om aan te nemen dat het gebruik in Gouda wezenlijk afwijkt van elders. Sterker: uit de GGD-onderzoeken blijkt dat Gouda voor wat gebruikerspercentages betreft nauwelijks afwijkt van de regionale percentages. Het percentage softdrugsgebruikers is in 2019 zelfs lager dan regionaal.

De daling van het drugsgebruik wordt landelijk wel in verband gebracht met de – eveneens – daling van jeugdcriminaliteit (Berghuis en De Waard, 2017). Beide dalingen zouden mede het resultaat zijn van een veranderde levensstijl bij jongeren, die meer online zouden zijn en minder in (zich vervelende) jeugdgroepen op straat. Bovendien wordt cannabisgebruik en harddrugsgebruik wel gezien als onderdeel van een algemeen deviante levensstijl. De kans dat een jeugdcrimineel (ook) drugs gebruikt en ander risicogedrag vertoont is groot.

De aard: het profiel van de jonge drugsgebruikers en van het drugsgebruik

Als er drugs wordt gebruikt door jongeren is dat vooral hasj of wiet. Ook wordt er lachgas gebruikt. Echter, het beeld dat door veel schoolgaande jongeren in Gouda softdrugs en lachgas wordt gebruikt moet worden genuanceerd. Wanneer we inzoomen op harddrugs dan lijken naast ecstasy vooral ketamine en cocaïne populair. De voornaamste redenen die jongeren in het vragenlijstonderzoek noemen voor drugsgebruik is dat het ontspant en dat ze graag de grenzen op zoeken (experimenteren).

Op basis van ons materiaal komen we tot een aantal categorieën gebruikers: een meerderheid van recreatieve gebruikers die met name in (vrienden)groepen gebruikt, met daarnaast de problematische gebruikers die veel en vaak gebruiken (vaak ook als zelfmedicatie wegens psychosociale problematiek) en de experimenteerders (jongeren die af en toe drugs uitproberen). Deze categorieën kunnen uiteraard overlappen. Er wordt veel drugs gebruikt door jongeren die het thuis niet gemakkelijk hebben of die moeite hebben met de hoge eisen die de samenleving aan hen stelt. In dat verband signaleren we dat ruim een op de vijf leerlingen in Gouda aangeeft te kampen met somberheid (depressieve klachten). Merkwaardig is overigens dat jongeren vooral denken aan de mannelijke sekse bij drugsgebruik. In de vragenlijst nemen we immers geen significante verschillen waar tussen jongens en meisjes. Uit de interviews met professionals en jongeren komt het seksverschil ook niet zozeer naar voren.

Aankoopstrategieën: veel social media
Professionals hebben terecht het beeld dat jongeren vandaag de dag heel erg gemakkelijk aan hun drugs kunnen komen. Dealercircuits zijn tegenwoordig met social media minder gesloten. Snapchat-accounts worden gepromoot onder de jongeren zodat in drugs geïnteresseerden er vanzelf op terecht komen. Ook Instagram en Whatsapp worden vaak gebruikt om drugs aan de man te brengen. De jongeren geven aan dat zij hun drugs vooral bemachtigen in uitgaansgelegenheden (althans de meerderjarigen) en via vrienden. De centrale boodschap van de geïnterviewde jeugd is: drugs is alom tegenwoordig en zonder veel moeite verkrijgbaar. Wat ook gebeurt is dat zij bezoekers van de coffeeshop vragen om voor hen ook drugs te kopen. Een enkeling zegt dat een coffeeshop niet vaak naar de leeftijd van de jongeren vraagt en daarom kunnen ze het daar ook veelal zelf kopen. Ook wordt er volgens jongeren veel gedeald rond het treinstation, de bibliotheek en in de buurt van shishalounges. En zijn er avondwinkels waar drugs wordt verkocht. Verder geven jongeren aan dat vaak in de nabijheid van school (niet op het schoolplein zelf) genoeg mogelijkheden zijn om via (straat)dealers aan drugs te komen.

Extra: gevolgen van coronapandemie voor (jeugdig) drugsgebruik
Gezien de actualiteit ontkomen we er niet aan om in de open bronnen ook te zoeken naar een verkennend antwoord op de vraag of de coronapandemie – een al dan niet tijdelijke - verandering heeft gebracht in het drugsgebruik bij scholieren. Hoewel dat thema geen onderdeel uitmaakte van de set onderzoeksvragen, hebben we een eerste aanzet gedaan om deze vraag, niet uitputtend, te beantwoorden (zie hoofdstuk 2). De hoofbevinding is dat we op grond van deze schaarse bronnen voorzichten dienen zijn met een al te snelle conclusie. Over deze thematiek kan geen eensluidend antwoord worden geformuleerd op deze vraag en al helemaal niet rond de Goudse situatie. Daarbij speelde een rol dat deze bronnen niet altijd specifiek scholieren betroffen. Soms ging het om jongvolwassenen. De geraadpleegde landelijke bronnen wijzen vervolgens uit dat sommige jeugdigen en jongvolwassenen in Nederland meer en andere juist minder zijn gaan gebruiken als gevolg van de coronapandemie. Het meergebruik zou nagenoeg even groot zijn als het mindergebruik.

2. Wat zijn volgens professionals en jongeren zelf normen en waarden die de schoolgaande jeugdigen in Gouda hanteren tegenover drugsgebruik en: welke veranderingen hebben zich daarin sinds 2015 (oude onderzoek) voorgedaan?

Veranderde normen: nuchterheid en onverschilligheid domineren
De houding van schoolgaande jeugd tegenover drugsgebruik is divers, maar nuchterheid voert de boventoon. Of beter: aan onverschilligheid grenzende tolerantie. De uitspraak dat ‘iedereen het zelf moet weten’ of er drugs wordt gebruikt, horen we bij bijna elke geïnterviewde jongere. Als de niet-gebruiker er maar geen last van heeft. Hoofdlijn is ook dat als jongeren drugs gebruiken als ‘medicijn’ om rustig te worden of hun problemen te vergeten, zij er wel begrip voor lijken te hebben. Dit sluit goed aan bij een landelijk gesignaleerde mentaliteitsverandering. Er is een hoge tolerantie ten opzichte van drugs en drugsgebruik, en de gevaren voor de gezondheid en de maatschappij worden onderschat. Al met al lijkt drugsgebruik (ook voor niet-gebruikende jongeren) normaler te worden, terwijl het vroeger in de tienertijd van hun ouders volgens jongeren misschien wat uitzonderlijker was. De tolerantie houdt op als jongeren worden geconfronteerd met beelden en verhalen over ‘zombiedrugs’ zoals Flakka en Spice. Daarvoor zijn ze bang en die wijzen ze resoluut af.

Tot slot is een enkeling fel anti-drugs. Die houding koppelen jongeren soms aan hun geloof (we spraken islamitische jongeren en ook een enkele gereformeerde jongere) of slechte ervaringen uit het verleden met dealende foute vriendjes of eigen drugsgebruik. Ook de rol van ouders wordt genoemd in interviews. Die zijn soms fel tegen (soms vanwege het geloof) of ze zitten er wat 'losser' in. In een enkel geval wordt drugsgebruik door de ouders zelfs aangemoedigd. Maar dat zijn echt uitzonderingen op het algemene patroon.

Kortom: conform landelijke trends, maar wel degelijk een probleem
Op grond van de bevindingen en conclusies mag bepaald *niet* de indruk ontstaan dat het drugsgebruik in Gouda alleszins meevalt en er geen problemen zijn. Belangrijk wellicht is om - in reflectieve zin - op te merken dat ook wij als onderzoekers verbaasd waren over de uitkomsten.

De overschatting van het drugsgebruik (ook door ons) heeft zeer waarschijnlijk te maken met het gegeven dat het drugsgebruik door jongeren op specifieke locaties (enkelen zijn genoemd in dit rapport) problematisch is en opvalt bij professionals en jongeren. En er af en toe ook incidenten zijn die maken dat drugsgebruik – terecht – de aandacht en zorg heeft van de professionals.

Gouda volgt de landelijke trends, waardoor er geen reden is om aan te nemen dat er een opvallend (groot of toegenomen) drugsgebruik is in deze stad *onder scholieren*. Want op grond van landelijk cijfermateriaal (zie hoofdstuk 2) mag er wel vanuit worden gegaan dat het probleem van frequent drugsgebruik ook in Gouda vooral speelt bij jongvolwassenen (met name twintigers) en een categorie oudere (veel)gebruikers. Ook laten dalende en betrekkelijk lage gebruikerspercentages onverlet dat er af en toe ernstige drugsincidenten met jongeren zijn die bijvoorbeeld leiden tot ziekenhuisopname (denk aan psychoses of overdosering).

En zoals elders in Nederland is er in Gouda een zorgelijke trend waarneembaar van normalisatie van drugsgebruik onder de jeugd. Ook jongeren die zelf geen drugs gebruiken staan in principe niet of nauwelijks afwijzend tegenover drugsgebruik. Dat biedt kansen voor drugshandel en ondermijnende criminaliteit blijft ermee in stand. Nog los van de kwalijke effecten van drugsgebruik op de volksgezondheid. Verder speelt ook het probleem van de gemakkelijke toegang tot de drugsmark, bijvoorbeeld via sociale media. Het is met de opkomst van drugsaanbod op Instagram en Snapchat voor scholieren veel eenvoudiger geworden om aan drugs te komen dan enkele jaren terug.

5.3 Beschouwing: de conclusies in perspectief

Jongeren hebben een hang naar de grenzen opzoeken en experimenteren. Ze zijn daarbij gevoelig voor groepsdruk. Dat is tegenwoordig zo en dat was vroeger niet anders. Volgens neurologen maakt hun 'puberbrein' dat zij nog meer dan andere leeftijdscategorieën die hang hebben (Crone, 2018). Het puberbrein verklaart deels ook het drugsgebruik door schoolgaande jongeren. Ook in Gouda zien we in dit onderzoek dat een deel van de jonge gebruikers drugs gebruikt om te experimenteren. Het hoort erbij en draagt bij aan het groepsgevoel en de wens ergens bij te horen en 'stoer' gevonden te willen worden. Een andere verklaring voor het drugsgebruik dat we in landelijk drugsonderzoek (NDM, 2019) tegenkomen en ook in Gouda is: zelfmedicatie. Jongeren geven opvallend vaak aan dat zij (meer dan ooit) gebukt gaan onder de hoge eisen die ouders, vrienden/peers (ook via social media), school en de rest van de samenleving aan hen stellen. Deze eisen vertalen zich naar tal van prikkels. Hoewel uit internationaal onderzoek blijkt dat Nederlandse jeugd in het algemeen gelukkiger is dan hun leeftijdsgenoten elders in Europa (WHO, 2020). Een deel van de jeugd heeft

aanleg voor somberheid en depressieve klachten. Bij dat deel kunnen de – gepercipieerde – hoge eisen en de vrees niet te kunnen voldoen een trigger zijn voor psychiatrische ziektebeelden. Dan helpt drugsgebruik soms om het leed te verzachten in plaats van (of in aanvulling op) officiële medicatie (Van leiden e.a., 2018). Om die reden is het onverstandig om drugsgebruik uitsluitend te beschouwen als een criminaliteitsprobleem of een veiligheidsprobleem. Dat is in Nederland ook niet het geval (De Quadros Rigoni, 2015). In het beleid wordt drugsgebruik sinds jaar en dag ook gezien als zorgprobleem. Bijvoorbeeld in de verslavingszorg waar de link wordt gelegd tussen verslaving en psychiatrie. En door te erkennen dat de tegenwoordig hoge eisen aan jongeren deels het drugsgebruik verklaren (beslist niet rechtvaardigen!).

Bij het puberbrein hoort ook dat jongeren de consequenties van hun handelen uit het oog verliezen en zelfs helemaal niet inzien (Crone, 2018). Zij hebben veelal niet in de gaten welke ernstige gevolgen drugsgebruik oplevert. Hun onverschillige houding jegens drugsgebruik laat verder onverlet dat met drugsgebruik een criminele economie in stand wordt gehouden. Het zou helpen hen van dit soort zaken meer bewust te maken en het gesprek aan te gaan. Landelijk wordt dat door de politie wel de 'de-normalisatie' van drugsgebruik genoemd.

Investeren in 'awareness' geldt echter ook voor ouders en professionals. Ouders, omdat een deel van hen geen weet heeft van het drugsgebruik van hun kinderen, het niet willen of kunnen zien, dan wel het gebruik zelfs aanmoedigt. Professionals, omdat zij op basis van dit onderzoek hun beeld dat iedereen onder de jongeren maar gebruikt, dat het meer wordt en jonger, zouden dienen bijstellen. Wij hebben daarvoor geen bewijs aangetroffen. Zoals aangegeven is er met het drugsgebruik wel degelijk een criminaliteitsprobleem (de drugseconomie wordt in stand gehouden) en er is een ernstig sociaal probleem (acceptatie van drugs, zelfmedicatie). Het is wel goed om de omvang van het gebruik goed in perspectief te plaatsen, omdat het dan ook effectiever zou kunnen worden aangepakt. Wat ons brengt op de aanbevelingen.

5.4 Aanbevelingen (antwoord op derde onderzoeksvraag)

3. Welke concrete aangrijpingspunten, adviezen en aanbevelingen levert de beantwoording van voorgaande vragen op voor lokale ketenpartners, passend bij hun rollen en verantwoordelijkheden?

Volgens jongeren moet bij een aanpak van drugsgebruik het gesprek worden aangegaan op school en met ouders. Er zou volgens jongeren ook meer toezicht en controle moeten zijn. Andere ideeën waarmee zij komen zijn: een andere uitlaatklep vinden voor problemen in plaats van drugs, praten met een therapeut, bij een vriend uit de buurt blijven zo lang hij drugs gebruikt of ouders bewust maken van het feit dat het gebeurt en ouders uitleggen wat het met je doet. Wat opvalt is dat zij net als de professionals een genuanceerd beeld hebben van de manier waarop drugsgebruik moet worden aangepakt. Zij geloven niet dat handhaving en repressie de enige antwoorden zijn. De aanbevelingen die voortkomen uit de conclusies en de beschouwing zijn eveneens een mix van handhaving, hulpverlening, denormalisatie, preventieve strategieën.

Handhaving

1. We stellen voor dat gemeente, politie en scholen de handen ineen slaan om de pakkans te vergroten en de gelegenheid te verminderen van dealen rondom school. Bijvoorbeeld door

(op bepaalde tijdstippen) afsluiten van parkeerplekken en op tijdstippen die ertoe doen toezicht te houden, te handhaven en het dealen onmogelijk te maken.

2. Deze publiek-private strategie ook elders toepassen, op locaties waar leerlingen veel zijn, zoals de Chocoladefabriek en de omgeving. Op dat soort locaties is het van belang om ook weer te kijken naar tijdstippen die ertoe doen om dan bijvoorbeeld met extra verlichting of camera's dealers af te schrikken.
3. De politie zou met digitale surveillance het drugsdealen via social media kunnen aanpakken en tegengaan.
4. De gemeente laat coffeeshops op basis van hun vergunning checken of medewerkers zich bij de verkoop wel aan de leeftijdsgrens houden, bijvoorbeeld al met controle aan de deur. Dat kan met lokpubers zoals in de horeca met het schenken van alcohol aan minderjarigen.
5. Nader onderzoek door politie en gemeente naar het (kennelijk) verkopen van drugs door sommige avondwinkels.
6. Op dit moment is het erg ingewikkeld om een goed actueel overzicht te maken van drugsincidenten/drugsoverlast op basis van politieregistraties. Waarbij die overlast en incidenten worden gezien als één van de indicatoren van drugsgebruik en drugshandel. Een hotspotkaartje en trendgegevens helpen gemeente en politie om heel gericht na te gaan waar en wanneer inzet nodig is. Concreet denken we aan een aparte Projectcode in politiesysteem BVH of gemeentelijke handhaving.

Preventie, bewustwording en denormalisatie

7. Frontlijnwerkers zoals politie, jongerenwerk, jeugdbeschermers, sociale wijkteams en sportbuurtwerkers houden zicht op trends in drugsgebruik. Zo kan in een vroeg stadium bijvoorbeeld het gebruik van zeer gevaarlijke drugs als cristal meth of spice worden waargenomen.
8. We stellen stadsgesprekken voor met jongeren over drugsgebruik, naast een voor wat betreft vorm aangepaste voorlichting op scholen. In al deze gesprekken wordt nu echt het gesprek aangegaan, in plaats van al te normatief alleen voor te lichten ('te zenden'). Probeer jongeren als politie, gemeente en zorg in beeld te houden via social media. Een deel van de stadsgesprekken kan daarop plaatsvinden.
9. Met onder andere de stadsgesprekken ook jongeren en hun ouders ervan bewust maken dat jongeren met hun drugsgebruik misdaad in stand houden. En voorlichting over de onderwereld achter drugsgebruik. De kans is klein dat jongeren door hebben dat er echt doden vallen ten gevolge van zowel drugsgebruik als drugshandel.
10. Aandacht voor somberheid, depressie en de als erg hoog ervaren verwachtingen vanuit de samenleving jegens jongeren. Als onderdeel van de stadsgesprekken tevens aandacht voor het thema depressie en psychiatrische ziektebeelden. Hulpverleners, wijkagenten en jongerenwerkers zijn extra alert op signalen en verwijzen tijdig door naar de verslavingszorg. Daartoe training van professionals om signalen tijdig te herkennen.
11. In het verlengde daarvan drugsbezit niet slechts zien als strafbaar feit, maar ook als sociaal probleem.
12. Deze studie beperkte zich tot drugsgebruik. Echter is het goed te verdedigen om bij preventiebeleid het overmatige alcoholgebruik dat de GGD in Gouda signaleert niet los daarvan te zien. Ouders staan soms (erg) tolerant tegenover alcoholgebruik en de ervaring leert volgens de GGD dat problematisch alcoholgebruik ook geregeld een voorloper is op het

gebruik van andere genotsmiddelen en/of drugs. Aan softdrugsgebruik gaat meestal roken vooraf en dat gaat bij sommige jongeren over in blowen. Jongeren die niet roken zullen minder snel gaan blowen.

Bijlagen

Bijlage 1: Bronnen

Literatuur

Berghuis, A.C. en J. de Waard (2017). Verdampende jeugdcriminaliteit: verklaringen van de internationale daling. *Justitiële verkenningen*, jrg. 43, nr. 1, p. 10 – 27.

Bervoets, E. (2006). Tussen respect en doorpakken : een onderzoek naar de politiële aanpak van Marokkaanse jongeren in Gouda, Utrecht en Amsterdam. Den Haag: Elsevier Overheid.

Bervoets, E. en A. van Wijk (2015). Van alle markten thuis. Een analyse van Goudse drugsnetwerken. Amersfoort/Arnhem: Bureau Bervoets/Bureau Beke.

Bervoets E., H. Turan en R. Kumaga (2015). Drugsgebruik onder jongeren in Lopik. Amersfoort: Bureau Bervoets.

Bouabid, A. (2018). De Marokkanenpaniek. een geïntegreerde morele paniekbenadering van het stigma Marokkaan in Nederland

Couvy-Duchesne, B., O'Callaghan, V., Parker, R., Mills, N., Kirk, K. M., Scott, J., … Gillespie, N. A. (2018). Nineteen and Up study (19Up): understanding pathways to mental health disorders in young Australian twins. BMJ Open, 8(3), e018959.

GGD-onderzoek (2018-2019)

Hasin, D. S., Kerridge, B. T., Saha, T. D., Huang, B., Pickering, R., Smith, S. M., … Grant, B. F. (2016). Prevalence and Correlates of DSM-5 Cannabis Use Disorder, 2012-2013: Findings from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions-III. Am J Psychiatry, 173(6), 588-599.

Jongerenpeiling GGD, Gouda (2013)

Jongerenpeiling GGD, Gouda (2019) (Kerncijfers gezondheidsmonitor Jeugd 2019 Gouda)

Jongerenpeiling GGD, Alphen aan den Rijn (2013)

Van Laar, M. W., Van Dorsselaer, S., Monshouwer, K., & De Graaf, R. (2007). Does cannabis use predict the first incidence of mood and anxiety disorders in the adult population? Addiction, 102(8), 1251-1260.

Leiden, I. van, A. Lenders en H. Ferwerda (2018). Een bittere pil: het fenomeen en de aanpak van illegale medicijnenhandel. Apeldoorn: Politie en Wetenschap/Arnhem: Bureau Beke.

Nationale Drugs Monitor (2019)

Quadros Rigoni, de R. (2015). Between care and order : street-level workers' discretion and drug policies in Amsterdam (the Netherlands) and Porto Alegre (Brazil).
International Institute of Social Studies, Den Haag

WHO, (2020) Health Behaviour in School-aged Children (HBSC).

Nieuwsberichten

AD. (2015, 30 december). Jongeren SP beginnen buurthuis voor jeugd. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/groene-hart/goudse-sp-jongeren-starten-buurthuis-voor-jeugd~a13e72b3/

AD. (2019a, 4 april). Gouda wil strijd aan met jeugdcriminaliteit. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/gouda-wil-strijd-aan-met-jeugdcriminaliteit~ab26954a/

AD. (2019b, 20 april). Bewoners van Kwintes in Gouda hebben veel begeleiding nodig. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/bewoners-van-kwintes-in-gouda-hebben-veel-begeleiding-nodig~afad44ad/

AD. (2019c, 18 juni). Bewoners Korte Akkeren Gouda over 'schoten': Het is hier erger dan in een Rotterdamse getto. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/bewoners-korte-akkeren-gouda-over-schoten-het-is-hier-erger-dan-in-een-rotterdamse-getto~a6f98f9a/

AD. (2019d, 29 juni). Bewoners Korte Akkeren voelen zich na autobranden en drugshandel steeds minder veilig. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/bewoners-korte-akkeren-voelen-zich-na-autobranden-en-drugshandel-steeds-minder-veilig~aba77a6b/

AD. (2019e, 27 september). 'Gouwenaar (29) bedreigt ex-verslaafde: dealen of de dood'. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/gouwenaar-29-bedreigt-ex-verslaafde-dealen-of-de-dood~a4470229/?referrer=https://www.google.nl/

AD. (2019f, 29 oktober). 'Loopjongen van een grote drugsbaas' uit Gouda hoeft niet meer de cel in. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/loopjongen-van-een-grote-drugsbaas-uit-gouda-hoeft-niet-meer-de-cel-in~a05e2f42/

AD. (2019g, 2 november). Drugshandel aan de Noordhoef in Gouda: 'Ze kwamen hier hun zooi halen en poepten in het portiek'. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/drugshandel-aan-de-noordhoef-in-gouda-ze-kwamen-hier-hun-zooi-halen-en-poepten-in-het-portiek~ac9cd40b/

AD. (2019h, 29 december). Jaaroverzicht Gouda: van bloemkoolwoede tot Blokkerhysterie. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/jaaroverzicht-gouda-van-bloemkoolwoede-tot-blokkerhysterie~a0f05215/

AD. (2020a, 6 februari). Jeugdagenten bezoeken Goudse scholen: 'Leerlingen kijken ervan op dat strafbaar feit zo is gepleegd'. Geraadpleegd op 17 april 2020, van

https://www.ad.nl/gouda/jeugdagenten-bezoeken-goudse-scholen-leerlingen-kijken-ervan-op-dat-strafbaar-feit-zo-is-gepleegd~a7141a25/

AD. (2020b, 21 februari). Overlast in en rond Chocoladefabriek, meerdere Gouwenaars mogen jaar niet naar binnen. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/overlast-in-en-rond-chocoladefabriek-meerdere-gouwenaars-mogen-jaar-niet-naar-binnen~a70ecbb1/

AD . (2019a, 11 oktober). Ex-verslaafde hoeft niet terug in de cel na 'dealen onder dwang' voor Gouwenaar (29). Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/ex-verslaafde-hoeft-niet-terug-in-de-cel-na-dealen-onder-dwang-voor-gouwenaar-29~aa37ff3e/

AD . (2019b, 21 december). Grootschalig onderzoek moet nieuw licht schijnen op Gouds drugscircuit. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=4ddf2797-96a1-41bf-b841-3a1952dde517&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5XSY-MYF1-JBHV-K3T7-00000-00&pdcontentcomponentid=467102&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=e59554a3-a64f-47bc-a1ed-0fbc100c1478

AD Groene Hart. (2015a, 1 april). Onderzoek naar drank en jeugd. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=cbccf031-0610-4c74-b5c8-f1e547241622&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5FN2-0NN1-DYRY-N14F-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=d246dbde-35b8-4ea8-84b3-3fed319b7f6a

AD Groene Hart. (2015b, 11 mei). "We zien Top 60 liever lassen". Geraadpleegd op 17 februari 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=755e0303-28d1-4f74-9e8f-cfae058684ec&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5FR5-T4M1-JC8W-Y4W4-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=386da2e6-cf93-4413-bedd-24679ba98291

AD Groene Hart. (2015c, 1 juli). 300 man zijn actief in Goudse drugswereld. Algemeen Dagblad. Geraadpleegd van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org

AD Groene Hart. (2017, 27 december). "Doodsbedreiging laat mij niet koud". Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/gouda/doodsbedreiging-laat-mij-niet-koud~a89fb795/

AD Groene Hart. (2019a, 13 februari). Veertien maanden geëist voor harddrugshandel. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=20dbb87a-aa5e-4628-a44b-9ef3d9d6d2c4&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5VDJ-NP81-JC8X-62VH-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=18e4df64-0d07-4b74-b10f-52794c159609

AD Groene Hart. (2019b, 4 april). Gemeente wil strijd aan met jeugdcriminaliteit. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=eaad3521-0f77-4e9e-a110-

ebb86b62873c&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5VT7-2HS1-JC8X-61CS-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=1918324b-31b9-4dea-a9e7-bf2709e0f105

AD Groene Hart. (2019c, 5 juni). Lachgas zorgt steeds vaker voor ongelukken en overlast. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=d0a7da0b-958f-47a3-996b-2a5c15bb3ddc&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5W8F-7ST1-DYRY-X0D9-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=9f415cbf-2ab2-4507-a00e-9e764812d244

AD Groene Hart. (2019d, 29 juni). "Je nergens mee bemoeien, is het beste". Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=e8bfb81e-9bff-44a5-b792-65538fca4748&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5WFK-52M1-DYRY-X454-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=fd60da1b-6d00-43a6-be44-83df2eae7fa0

AD Groene Hart. (2019e, 2 november). De dealer woont in een rijtjeshuis. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=51d40ca9-3cb7-4eb7-9f5e-b3957abac5ea&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5XDF-5301-DYRY-X1TW-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=0c799e91-cf32-4a3d-93e1-067efe9475c1

AD Groene Hart. (2019f, 31 december). Lees terug: Oud en nieuw in het Groene Hart. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.ad.nl/dossier-oud-en-nieuw-2019-2020-in-het-groene-hart/lees-terug-oud-en-nieuw-in-het-groene-hart~ab5f21ea/

AD Groene Hart. (2020a, 7 februari). "Iemand bedreigen is zo gebeurd". Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=0570d975-b55a-4c49-a0b9-e37c47e4f1d5&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5Y54-6MN1-JC8X-6413-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=ad9e2bfc-65fd-488f-86f9-be7fd89db876

AD Groene Hart. (2020b, 21 februari). Toegangsverboden na overlast Chocoladefabriek. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://advance-lexis-com.eur.idm.oclc.org/document/?pdmfid=1516831&crid=b5153a57-61a2-4e42-9065-b324901b8438&pddocfullpath=%2Fshared%2Fdocument%2Fnews%2Furn%3AcontentItem%3A5Y83-T5V1-JC8X-62SS-00000-00&pdcontentcomponentid=294305&pdteaserkey=sr0&pditab=allpods&ecomp=kb63k&earg=sr0&prid=e1d0aef2-4809-46b2-b83a-ac7b5aa166cb

de Volkskrant. (2017, 27 januari). De slag om Gouda's klein Marokko. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/de-slag-om-gouda-s-klein-marokko~b39490fd/

Gouds Dagblad. (2018, 20 april). 5 jaar cel geëist tegen hoofdverdachte in zaak Goudse drugsfamilie. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://goudsdagblad.nl/112/5-jaar-cel-geeist-tegen-hoofdverdachte-in-zaak-goudse-drugsfamilie

Goudse Post. (2020a, 8 januari). Gouda start drugsonderzoek. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.goudsepost.nl/nieuws/algemeen/911474/gouda-start-drugsonderzoek-

Goudse Post. (2020b, 4 maart). Goudse jeugd ontleed. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.goudsepost.nl/reader/65532/1407075/goudse-jeugd-ontleed

Leidsch Dagblad. (2016, 2 februari). 44 Jonge drugsgebruikers uit Kaag en Braassem bij Halt. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.leidschdagblad.nl/cnt/dmf20180926_50325218/44-jonge-drugsgebruikers-uit-kaag-en-braassem-bij-halt?utm_source=google&utm_medium=organic

Leidsch Dagblad. (2017, 22 augustus). Eerste Hulp verwarde personen uit Hollands Midden uitgebreid. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.leidschdagblad.nl/cnt/dmf20180926_41162327/eerste-hulp-verwarde-personen-uit-hollands-midden-uitgebreid?utm_source=google&utm_medium=organic

Politie. (2019, 24 mei). Verdachten van dealen drugs aangehouden. Geraadpleegd op 17 februari 2020, van https://www.politie.nl/nieuws/2019/mei/24/06-boskoop---verdachten-van-dealen-drugs-aangehouden.html

Regio Online. (2018, 23 maart). Verdachten na onderzoek van drugshandel aangehouden. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.regioonline.nl/regio-alphen-aan-den-rijn/verdachten-na-onderzoek-van-drugshandel-aangehouden/

RTL Nieuws. (2019a, 27 juli). Steeds meer kinderen in cocaïnehandel: “We zien zelfs 8-jarigen”. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4794321/kinderen-cocainehandel-drugs-bende-steeds-meer-toename

RTL Nieuws. (2019b, 28 oktober). Drugscriminelen ronselen jongeren op school: “Het gebeurt overal”. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4900091/ondermijning-drugscriminaliteit-jongeren-school-studenten

Trouw. (2019, 28 augustus). ‘Nederland is een walhalla voor drugscriminelen’. Geraadpleegd op 17 april 2020, van https://www.trouw.nl/binnenland/nederland-is-een-walhalla-voor-drugscriminelen~b9a36a10/

Bijlage 2: Geïnterviewde professionals

Tijdens het veldwerk spraken we met de volgende personen:

1. Afdelingsleider onderbouw middelbare school
2. Coördinator sociaal domein Sportpuntgouda 1
3. Coördinator sociaal domein Sportpuntgouda 2
4. Gemeente, coördinator jeugdveiligheid
5. Gemeente, medewerker handhaving 1
6. Gemeente, medewerker handhaving 2
7. Gemeente, stadsmarinier
8. Jeugdbescherming 1
9. Jeugdbescherming 2
10. Jongerenwerker 1
11. Jongerenwerker 2
12. Jongerenwerker 3
13. Jongerenwerker 4
14. Leerplichtambtenaar
15. Medewerker GGD 1
16. Medewerker GGD 2
17. Medewerker jeugdpreventieteam
18. Medewerker verslavingszorg
19. Medewerker sociaal team 1
20. Medewerker sociaal team 2
21. Medewerker sociaal team 3
22. Middelbare school, onderwijskundig teamleider 1
23. Middelbare school, medewerker
24. Middelbare school, zorgcoördinator 1
25. Middelbare school, zorgcoördinator 2
26. Middelbare school, zorgcoördinator 3
27. Middelbare school, zorgcoördinator 4
28. Politie, Senior Jeugd GGP
29. Politie, wijkagent 1
30. Politie, wijkagent 2
31. Politie Operationeel Expert Wijk
32. Speciaal onderwijs, trajectbegeleider 1

Bijlage 3: Vragenlijst

Drugsgebruik onder jongeren in Gouda

Belangrijk!
Jouw gegevens worden anoniem verwerkt. Ook als je vraag 15 invult om kans te maken op een cadeaukaart ter waarde van 25 euro! Dit onderzoek wordt gedaan door Bureau Bervoets in opdracht van de Gemeente Gouda.

1. **Hoe oud ben je?** ☐ jaar

2. **Ben je een jongen of een meisje?**
   ☐ jongen ☐ meisje

3. **Wat doe je in het dagelijkse leven?**
   ☐ school ☐ werk ☐ werkloos / uiterking
   ☐ anders: _____

4. **Wat voor opleiding volg je?**
   ☐ praktijkonderwijs (LBO) ☐ vmbo / leerwegondersteunend onderwijs (LWOO)
   ☐ praktijkonderwijs (MBO) ☐ havo
   ☐ VWO ☐ anders: _____

5. **Reageer op de stelling: drugsgebruik is wijdverspreid onder schoolgaande jeugd in Gouda**
   ☐ helemaal mee eens ☐ mee eens ☐ niet eens / niet oneens
   ☐ niet mee eens ☐ helemaal niet mee eens ☐ ik weet niet

6. **Hoeveel van je vriend(in)en gebruiken drugs?**
   ☐ niemand ☐ een paar vriend(in)en ☐ veel vriend(in)en
   ☐ al mijn vriend(in)en ☐ ik weet niet

7. **Gebruik je zelf drugs?**
   ☐ heel vaak ☐ vaak ☐ soms
   ☐ zelden ☐ nooit ☐ niet van toepassing

8. **Welke drugs gebruik je?** *(meerdere antwoorden mogelijk))*
   ☐ XTC ☐ cocaine ☐ heroine
   ☐ GHB ☐ weed (wiet, hasj) ☐ ketamine
   ☐ LSD ☐ lachgas ☐ PCP
   ☐ poppers ☐ amfetamine ☐ niet van toepassing
   ☐ anders: _____

9. **Waarom gebruik je drugs?** *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ vrienden doen het ook
- ☐ ontspanning / fijn gevoel
- ☐ onderdrukken negatief gevoel
- ☐ ben verslaafd
- ☐ omdat het spannend is
- ☐ om te experimenteren
- ☐ om lang te kunnen feesten
- ☐ om beter te functioneren
- ☐ anders: _____

10. **Hoe lang gebruik je al drugs?** ☐ jaar

11. **Waar gebruik je de drugs?** *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ op school
- ☐ thuis
- ☐ tijdens uitgaan
- ☐ met vrienden
- ☐ niet van toepassing
- ☐ anders: _____

12. **Hoeveel telefoonnummers heb je van dealers?** ☐ nummers

13. **Wat kun je zeggen over de dealers** *(leeftijd, achtergrond enz.)*

☐

14. **Op welke plaatsen koop je drugs?** *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ op school(plein)
- ☐ uitgaansgelegenheid
- ☐ op straat
- ☐ online
- ☐ op bestelling/koerier
- ☐ niet van toepassing
- ☐ anders: _____

15. **Je kunt 25 euro winnen!**

Als je je telefoonnummer of e-mailadres invult zodat wij je eventueel nog wat aanvullende vragen (anoniem!) kunnen stellen, maak je kans op een cadeaukaart ter waarde van 25 euro.
Onder elke 25 ingeleverde vragenlijsten met telefoonnummer of mailadres verloten we een cadeaukaart.

Telefoonnummer: 06 - _____

E-mail _____

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 4: Topiclist

1. Wat is de omvang van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd in Gouda? (Verschil tussen eerste en laatstejaars?)
2. Wat is de aard van het drugsgebruik door schoolgaande jeugd in Gouda?
   - Type drugs (softdrugs, harddrugs)
   - Locatie gebruik
3. Wat is het profiel van de jonge drugsgebruikers?
   - Bijbaantjes
   - Opleiding
   - Vrije tijdsbesteding
   - Vrienden
   - Risicogedrag
   - Thuissituatie
4. Wat is het profiel van het drugsgebruik?
   - Waar wordt het gebruikt
   - Waarom
   - Hoe
   - Wanneer
   - Individueel of in groepen
5. Welke aankoopstragetieën hanteren de jongeren?
6. Wat zijn de normen en waarden die de schoolgaande jeugd hanteert tegenover drugsgebruik?
7. Welke veranderingen hebben zich daar de laatste jaren (sinds 2015) in voorgedaan? Hoe zou dat kunnen komen?
8. Wat zou een goede eerste stap zijn om drugsgebruik onder schoolgaande jongeren tegen te gaan?